

ОФІЦЕР УКРАЇНИ

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

З М І С Т

6 / Слово випускникам

«Золота дівчина»

8 / Наші герої

Прерваний політ «Орла»

10 / Навічно в пам'яті

*Андрій Кизило: « Наше покоління
служить не просто в армії, а в
бойовій армії»*

16 / До дня матері

Пишаюся сином – курсантом

18 / Інформаційно-психологічна протидія

*Гібридна агресія Росії: актуальні
уроки*

24 / Польовий гарт

Важко в навчанні - легко в бою

28 / Наша гордість

*Офіцер «узав на себе» 19 великих
осколків...*

30 / Слово випускнику

*Не опустиш «планку»,
претендуватимеш на медаль*

ОФІЦЕР УКРАЇНИ

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Головний редактор
Ігор МАХНО

Редакційна колегія:
Павло ТКАЧУК
Юрій ГУСАР
Ігор МОСЕЙЧЕНОК

Дизайн та верстка:
Ірина ШАПОВАЛОВА

Думка редакції не завжди збігається з
думкою авторів. Відповідальність за
достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
використовувати матеріали, редагувати
та скорочувати їх на свій погляд.
Листи, рукописи, фотоматеріали не
рецензуються і не повертаються.
Листування з читачами – лише на
сторінках журналу.

При використанні матеріалів посилання
на журнал обов'язкове.

Журнал зареєстровано в Міністерстві
юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 17548-6398Р
від 17.03.2011 року

Адреса редакції:
79012, м. Львів,
вул. Героїв Майдану, 32
E-mail: asvpress@gmail.com
Інтернет: <http://www.asv.gov.ua>

Віддруковано
в друкарні Національної
академії
сухопутних військ
імені гетьмана
Петра Сагайдачного

Обсяг – 10 друк. арк.
Замовлення
№ 7 від 27. 01. 17
Наклад – 500 прим.

ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЧЕСТЬ, ЗА СЛАВУ, ЗА НАРОД

Третій рік поспіль в Академії відбувається достроковий випуск лейтенантів. Цьогоріч до Українського війська та інших силових структур держави скеровано півтори сотні вихованців, переважна більшість з яких одразу розпочне офіцерську службу на Сході України, у зоні проведення Антитерористичної операції.

Усі новоспечені лейтенанти, з ким довелося поспілкуватися впродовж останніх місяців їхнього навчання, початок своєї офіцерської кар'єри бачили саме в підрозділах, що дислокуються на Донбасі. Адже добре обізнані, що у Збройних Силах надзвичайно бракує командирів взводної-ротної ланки. Таки далася взнаки некомпетентна діяльність попереднього керівництва держави й оборонного відомства, коли свідомо знищувалося військо. Оскільки на території розмежування з ворогом нині перебувають, як правило, піхотинці, танкісти, артилеристи й сапери, без п'яти хвилин лейтенанти усвідомлювали: саме від їхньої діяльності в якості командирів визначатиметься вміле протистояння їхніх підрозділів добре вишколеному агресору та сепаратистським незаконним

збройним угрупованням. Звісно, що для роботи у військах вихованців видового вишу готував висококваліфікований колектив науково-педагогічних працівників, в якому достатньо фахівців, що свого часу набули неабиякого практичного бойового досвіду в гарячих точках, у тому числі і у протистоянні з агресором на Донбасі. Однак чи не визначальну роль у здобутті потрібних знань, умінь та навичок відіграло власне бажання курсантів опанувати обрану спеціальність.

Як зазначили командири курсантських підрозділів, серед півтори сотні випускників байдужих щодо якості своєї освіти не було. Правда, одним навчання давалося легко, іншим доводилося, як кажуть, децю попотіти... Та попри розбіжності у здібностях, державні іспити засвідчили: у війська прибудуть добре

вишколені офіцери! При цьому члени державної екзаменаційної комісії особливо відзначили якість практичних навичок випускників під час виконання вправ зі стрільби з різноманітного озброєння, бойових машин, їхні чіткі дії у вирішенні вогневих завдань, управлінні підрозділами тощо.

Суттєвим також є те, що за всіма ввідними, які були максимально змодельовані до ситуацій, що трапляються в зоні проведення Антитерористичної операції, курсанти на державних екзаменах діяли фахово. А це і є свідченням того, що навчально-виховний процес був оперативним відкорегованим з урахуванням рекомендацій та вимог Генерального штабу ЗС України, Департаменту військової освіти,

випускників Академії удостоєні високого звання Героя України.

Те, що традиція готувати потужні офіцерські кадри для Збройних Сил України продовжується, засвідчив той факт, що нині у навчальному закладі здобувають освіту більше шестисот курсантів, які вже брали участь у збройному протистоянні з ворогом на Сході країни. Тому цілком природно, що нинішні випускники відрізнялися від своїх попередників більшою обізнаністю щодо ситуації на Донбасі та довкола нього, добре знають проблеми, з якими стикаються командири підрозділів та військовики на передовій. Вже зараз вони чітко усвідомлюють, що робитимуть для скорішої власної адаптації у цей непростий період, як, приміром, облаштовуватимуть навчання та побут підлеглих в умовах протистояння з ворогом, з чого розпочнуть вивчення особового складу тощо.

науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України. Тож не виникає жодних сумнівів: вихованці Академії якісно справлятимуться зі своїми обов'язками у бойовій обстановці. І не гірше випускників Академії попередніх років, які вже довели, що вміють воювати і готові іти до кінця у своєму прагненні звільнити Українську землю від ворога.

Саме на цьому на урочистостях у своєму зверненні до лейтенантів наголосив командувач Сухопутних військ ЗСУ генерал-лейтенант Сергій Попко. На його переконання, кожний день бойового досвіду

зміцнює наше Українське військо. І в цьому велика заслуга також випускників Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, які своїми вправними командирськими діями як на передовій, так і в тилу доводять, що у Львові готують дійсно патріотів, фахівців, які вирізняються мужністю, хоробрістю, відданістю та високими моральними якостями.

Відтак, далеко не випадково близько трьохсот вихованців вишу за мужність і героїзм, виявлені під час збройного протистояння з агресором, нагороджені бойовими орденами та медалями, а вісім

**Лейтенанти
Олександр Шаптала,
Денис Рябокляч, Олег
Дученко, Михайло
Тригобюк,
Назар Гресс, Руслан
Шибунька та
Анастасія Окаєвич
отримали дипломи з
відзнакою та золоту
медаль.**

Про це у своєму зверненні до випускників говорив Герой України старший лейтенант Василь Божок, командир танкової роти 92-ї окремої механізованої бригади. Він закликав лейтенантів й надалі працювати над своїм освітнім рівнем, а для цього підтримувати міцні контакти з науково-педагогічними працівниками Академії, які завжди готові й приходять на допомогу у вирішенні проблем, що виникають у вчорашніх курсантів в перші місяці-роки у військах, особливо на передовій. Привітали юнаків та дівчат з присвоєнням першого офіцерського звання Директор Департаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України генерал-майор Микола Садовський, голова Львівської

обласної державної адміністрації Олег Синютка, голова Львівської обласної ради Олександр Ганущин, міський голова Львова Андрій Садовий, представники громадських організацій, командири військових частин, ветерани, батьки й рідні випускників. Напутні слова пролунали й з вуст іноземних гостей – представників Київської асоціації військових аташе, представників офісу НАТО в Україні, військовослужбовців країн-учасників «Об'єднаної багатонаціональної тренувальної групи – Україна».

– Нині за вашою спиною – мудрість ваших викладачів, котрі передали вам знання та досвід. За вашою спиною — також досвід українського війська – від княжих часів – і до сьогодні, коли українські воїни перемагають ворога на теренах Східної України, – наголосив губернатор Львівщини у своєму вітанні до випускників. – Я переконаний, що ви, як молоді лейтенанти, прагнете, аби на ваших погонах засяяли генеральські зірки. Проте цього можна досягнути лише щоденною працею – над собою, суспільством та повагою до людей, котрі поруч. Своїх бійців виховуйте так, аби вони ніколи не сумнівалися у правдивості ваших слів та вчинків. Адже від сьогодні ви не просто офіцери, ви – майбутні командири спільної української перемоги.

– Будьте гідні тих надій, які на вас покладаються. Пам'ятайте і творчо застосовуйте усе те, чому ми вас учили, і не цурайтесь вчитися усе своє життя. Ніколи не здавайтесь, хоч би які випробування вам випали. Не забувайте свою альма-матер і завжди гідно несіть звання випускника Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, – закликав вихованців начальник академії генерал-лейтенант Павло Ткачук.

Цього року честі оголосити Урочисту клятву випускника Академії удостоївся золотий медаліст лейтенант Олександр Шаптала. І тим приємнішою була для нього ця подія, адже на урочистостях був присутній його батько – командир легендарної бойової 128-ї окремої механізованої бригади ЗС України полковник Герой України Сергій Шаптала. Як і в попередні роки, напередодні присвоєння першого

офіцерського звання випускники Академії відвідали з подарунками вихованців дитячих будинків Львова, а у переддень урочистого ритуалу, отримавши лейтенантські погони, поклали квіти до Меморіалу полеглих випускників вишу. У гарнізонному храмі Святих Першoverховних Апостолів Петра і Павла відбувся молебен за успішну

службу молодих лейтенантів за участі Архієпископа і Митрополита Львівського Владика Ігоря Возняка, голови Центру військового капеланства отця Степана Суса та настоятеля академічного храму Святого Архистратига Михаїла отця Андрія Хомишина.

Ігор МАХНО

*Черговий випуск
молодих лейтенантів
Національної академії
сухопутних
військ з півтори
сотні вихованців
військового вишу
отримали дипломи з
відзнакою та
золоту медаль
семеро випускників,
і серед них лише одна
дівчина – Анастасія
Окаєвич.*

«ЗОЛОТА» ДІВЧИНА

Тендітна квітка, яка обрала для себе кам'янистий ґрунт. Настя вступила на шлях, що не кожному чоловіку під силу. Декого дивує, що дівчина не один рік мріяла про вступ до військового вишу. Але в її роду всі чоловіки – військові, починаючи з двоюрідних братів і аж до діда-прадіда, який, до речі, пройшов усю Другу світову.

Мама не відмовляла її від цього задуму, а от батько протестував, бо сам знав як воно насправді. І не хотів, щоб його донька несла цей тягар на тендітних плечах. Та врешті-решт змирився, бо Настя – вперта, до останнього стояла на своєму. Бувало, що дівчина інколи починала жалітися, і тоді він нагадував: «Ти сама це обрала, ти знала куди ідеш». А коли батько помер, Анастасія вирішила, що неодмінно повинна продовжувати сімейну традицію, і хоча в неї немає братів, єдина в сім'ї, вона має стати гідним офіцером заради пам'яті батька.

Ще у шкільні роки Настя надихнулася ідеєю служити Батьківщині. Її рідна школа виховала багато чудових юнаків, ім'я одного з них тепер і носить. Офіцер

Олександр Кушнірук – герой, який загинув у бою.

Ще один випускник – Олександр Петраківський – Герой України, ледь не сусід Насті. Більше того, в Ізяславській школі опановував науку колишній міністр оборони Михайло Коваль. Коли Настя Окаєвич була у десятому класі, він приїхав до рідної школи, після його промови, юна Настя переконалася наскільки почесно бути військовим.

Ось так маленька, ніжна дівчина, яку в групі з любов'ю кличуть «метриком», почала крокувати тернистим шляхом військового будення, обравши для себе Національну академію сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Настя із запалом розповідає, про свою майбутню професію військового психолога.

У рік, коли Анастасія вступала до вишу, Майдан тільки починався. Тому майже вся навчальна програма підлаштовувалась під новий зразок, акцент робився на досвіді, здобутому в справжніх бойових умовах. Більшість викладачів на власні очі бачили, що відбувається в зоні АТО, до того ж серед курсантів багато було зі Сходу, які теж вносили свої корективи, бо знали ситуацію зсередини, з безпосередніх відчуттів звичайного солдата.

Оскільки Настя була однією з перших у рейтингу успішності, тож могла обрати собі частину. Дівчина зупинилась на першій окремій танковій бригаді, що у

сміт. Гончарівське Чернігівської області. Бо вважає, якщо вирішив будувати кар'єру, то ні в якому разі не треба починати з легкого шляху. Одразу на Схід Анастасія вирушити не наважилась, хоча каже, що готова, до того ж її бригада поїде туди уже наприкінці квітня.

Безперечно, Настя із сумом розставалася з одногрупниками та викладачами. Остання вечірня перевірка, де зачитують її ім'я. Молодші курси, неотесані «слоники», знімають з випускників старі нашивки, та наклеюють нові. Кожен у нашивках своєї частини. Мить, і зникає те, що їх об'єднувало всі ці роки.

А наступного дня на них падав дощик із монет – до зірочок на погонах. Завжди важко розлучатися з людьми, які за чотири роки стали такими близькими, другою сім'єю. Одногрупники – братами та сестрами, викладачі – батьками. Настя каже: **«За 4 роки разом із групою, пройшла вогонь, воду і багнюку на полігонах».** Все навчання Настя трималася на рівні з хлопцями, ніколи не «сачкувала», була в однакових умовах з ними. Настусин батько казав: **«Курсантська дружба залишиться з тобою на все життя, цінуй її, бережи та пам'ятай».**

Вона виконує його наказ...

Діана АНДРЕЄВА

ОФІЦЕРСЬКА БІОГРАФІЯ - 3 ЧИСТОГО АРКУША

Ось і відбувся цей знаменний, урочистий день. Випуск, лейтенантські погони, прощання із Бойовим прапором вишу – події, які ми пам'ятатимемо усе життя. Проходження урочистим маршем, напутні слова командирів та викладачів, обмін враженнями у колі колишніх однокурсників і привітання гостей та рідних, – усе це вже історія, і ми ще не раз озиратимемося у минуле, згадуватимемо багато з того, що було курсантським життям, напруженим навчанням в одному з найпрестижніших військових вузів нашої держави – Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Озираюся у це минуле і я – учорашній курсант, а сьогодні лейтенант Іван Литвинчук, який щойно завершив навчання на факультеті підготовки спеціалістів бойового (оперативного) забезпечення та отримав звання офіцера і диплом з відзнакою.

Що покликало мене здобувати офіцерський фах, адже серед моїх рідних професійних військовиків не було?

Дехто розпочав би зі слів «За прикладом батька», «Просто вирішив спробувати себе у військовій службі». Безумовно, у моїх однолітків знайдуться й інші відповіді. Особисто я ще у юні роки роздумував про військову професію. Мене приваблювали однострій та дисципліна, ритуали та виконання відповідальних обов'язків, причетність до лав захисників України, які роблять цю справу зі зброєю в руках. Я цікавився життям людей у погонах, читав про сміливих, рішучих і сильних – переглядав кінострічки, в яких розповідалося про їхню мужність і героїчні вчинки. Одним словом, у старших класах я вже іншого у своєму подальшому житті не бачив, і згодом, після закінчення середньої школи у Шепетівці, звідки я родом, успішно склав вступні іспити до вишу. Як не дивно, мій вибір підтримали батько Олександр Сергійович, мати Ольга Іванівна та сестра Руслана. Мама, звісно, від самого початку хвилювалася за мене, адже поїхав я до Львова у свої вісімнадцять. Це сьогодні рідні пишуться тим, що моя мрія здійснилася, а тоді, кілька років тому, мені – юнакові, який мав за плечима лише шкільний досвід, було, не легко. Ранкові підйоми, фізична зарядка, напружені заняття в аудиторіях і на полігоні вимагали неабияких зусиль, наполегливості, підпорядкування статутному розкладу.

...Згодом звик до навантажень і труднощів. Моє курсантське життя увійшло, як то кажуть, у своє русло. А

головні чинники у навчанні перетворювалися на стійкі та звичні: міцніла наполегливість, бажання досягти більшого, опанувати нове. Одним словом, набуття необхідних знань і навичок стало для мене пріоритетним під час навчання. Робити з нас фахівців, офіцерів, які у майбутньому керуватимуть підлеглими, на факультеті та й у виші було кому: досвідчений науково-педагогічний склад, начальники, командири цікаво та ґрунтовно викладали, ділилися досвідом, радили, допомагали долати труднощі.

Не можу не згадати сьогодні добрим словом викладачів нашого факультету – підполковників Руслана Колоса, Олега Швеця та Юрія Білика, майора Валерія Малюка, капітанів Юрія Баранова та Олега Бричинського, працівників ЗС України Івана Тодавчина, Володимира Павлючика, Олега Нещадина та інших. Серед них чимало тих, хто виконував відповідальні завдання у зоні бойових дій на Донбасі.

А взагалі Антитерористична операція, яка триває вже три роки, суттєво позначилася на навчально-виховному процесі. Основними складовими системи надходження інформації стали: зведені матеріали, які надсилають на адресу Національної академії, безпосередня участь в АТО науково-педагогічних працівників, підвищення кваліфікації на різноманітних курсах тощо. Логічним відображенням цього є зміни та доповнення до робочих програм і навчальних дисциплін з урахуванням надісланих до вишу методичних матеріалів щодо досвіду ведення бойових дій на Сході України.

Навчатися на нашому факультеті було надзвичайно цікаво і ми, дев'ятеро його колишніх курсантів, які у березні стали випускниками та одягнули офіцерський однострій, опанували бойовий досвід лише під час занять, так би мовити, теоретично. Та це й не

дивно, адже вступали ми до вишу ще до початку сьогоднішніх подій, коли у державі панував мир і не було зовнішньої агресії. Сьогодні, з упевненістю можу сказати, що ми набули багато знань і навичок, які безумовно, стануть нам у пригоді, якщо доведеться виконувати складні завдання на Сході країни.

Останнє стажування я проходив у якості командира інженерно-саперного взводу механізованого батальйону 53-ої окремої механізованої бригади. У військовій частині як раз проходило бригадне тактичне навчання, під час якого я із товаришами набув неабияких навичок у керуванні підлеглими та злагодженим підрозділу.

Після випуску мене скерували для проходження служби до 48-ої окремої інженерної бригади (м. Кам'янець-Подільський). Виконуватиму обов'язки командира взводу інженерних загоруджень 321-го окремого інженерно-саперного батальйону. Впевнений, що романтика армійської служби є і у цьому. А головне – маю велике бажання захищати Батьківщину у цей складний для неї час.

Мені, випускнику-лейтенанту, після закінчення навчання в Академії було надано відпустку. Нехай невеликий, але ж таки відпочинок. Та я від цього відмовився. Так само зробили і деякі мої колишні однокурсники. Хочеться скоріше прибути до своєї військової частини та, познайомившись із колективом, розпочати службу. Час нині такий, а відпустки ще будуть.

Попереду – нове непізнання ще життя. Тож, починаємо з чистого аркуша писати особисту офіцерську біографію...

Вдячний тобі, рідна альма-матер, за науку, незабутні враження та довіру захищати Вітчизну!

Лейтенант Іван ЛИТВИНЧУК

ПЕРЕРВАНИЙ ПОЛІТ «ОРЛА»...

Уродженцю Умані Андрієві Кизилу вибрати майбутню професію було нескладно: у династії військових іншого шляху він не бачив. Спочатку навчався у Київському військовому ліцеї імені Івана Богуна, а після його закінчення поїхав до Львова в Академію сухопутних військ. Оскільки мав значні успіхи у навчанні, наставники ще у виші пророкували йому блискучу кар'єру. І вони не помилилися. У 23 роки він достроково отримав звання капітана й став заступником командира батальйону. Але кар'єрний шлях офіцера вийшов надто коротким — лише два з половиною роки.

...Ніч на 29 січня 2017 року. Різке загострення в Авдіївці, де утримує позиції білоцерківська механізована бригада. Ворог гатить з важкої зброї. Обстрілюючи українців, бойовики починають застосовувати освітлювальні міни. Це є ознакою того, що противник незабаром перейде до атаки.

Командування механізованого батальйону вирішує виставити два спостережні пости. Андрій очолив штурмову групу з дев'яти бійців, їхнє завдання — захопити один із постів і запобігти непомітному просуванню ворога. На підході до спостережних позицій Андрій із бійцями помітили групу з двох десятків бойовиків, які рухалися їм назустріч. Зав'язався

бій. Група «Орла» (позивний Андрія Кизила) змусила ворога відступити до своїх позицій.

Оговтавшись, бойовики відкрили по позиціях українців мінометний вогонь. Андрій усвідомлював: спостережний пост на відкритій місцевості – це не та позиція, де можна сховатися від обстрілу. Тоді він вирішує зайняти опорний пункт противника, аби зберегти життя своїх хлопців. Частина з них залишилася прикривати правий фланг, решта рвонула вперед. Такої відчайдушності українців бойовики, мабуть, не очікували.

Результатом зіткнення стали втрати терористів – близько 20 бойовиків, одного було взято в полон. Андрій наказав закріпитися на захопленому ворожому ВОПі та зайняти кругову оборону. Противник намагався ще раз атакувати групи Кизила, але безуспішно. А потім почав «крити» їх із мінометів.

– Бойовики розтроцили ВОП на друзки. Та й окопи там неглибокі, по коліна. Одна міна залетіла просто в окопчик, де були ми, – згадує Рустам Ба-бешко. – Власне вибуху я не почув, можливо, тому, що мене вже трохи контузило внаслідок підриву «Мухи». За хвилину отямився, озирнувся. На правому боці весь одяг розірвало осколками, але мене не зачепило. Кинувся до «Орла», який лежав поряд, почав тягнути його в безпечне місце. Коли зняв його «броник», а на лівому боці рана завбільшки з п'ятак, – шансів в Андрія не було: осколок уразив серце... Разом із ним загинуло ще троє наших хлопців... Не так давно, одразу після Нового року, Андрій був у відпустці. 6 січня на своїй сторінці в соцмережі він розмістив світлину із сином, яку підписав: «Поганяли на санках». Сумно... Невимовний щем у серці... Але це була остання прогулянка із синочком.

Роман ТУРОВЕЦЬ

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №21/2017
Про присвоєння А.Кизилу звання Герой України
За виняткову мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність Військовій присязі постановляю:
Присвоїти звання Герой України
з удостоєнням ордена «Золота Зірка»
КИЗИЛУ Андрію Олександровичу - капітану (помертню).

Президент України П.ПОРОШЕНКО
1 лютого 2017 року

Андрій КИЗИЛО:

«НАШЕ ПОКОЛІННЯ СЛУЖИТЬ НЕ ПРОСТО В АРМІЇ, А В АРМІЇ БОЙОВІЙ!»

Готуючись до зустрічі з дружиною Андрія Кизила, мене не полишало відчуття якоїсь внутрішньої тривоги. Врешті-решт спіймав себе на думці, що такий стан виник не тому, що розмовлятимемо про її коханого чоловіка, який загинув від кулі ворожого снайпера лише кілька місяців тому, і Оксана ще не оговталась (якщо це взагалі можливо) від такої страшної втрати. Хочеш – не хочеш, а доведеться повертатися у спогадах до найяскравіших моментів їхнього подружнього життя, спільних планів на майбутнє, мрій, і обов'язково говорити про сина, який, що найприкріше, знатиме про героїчного батька лише із розповідей...

**Полковник
Артур ЛУНЬКОВ,
начальник факультету
бойового застосування
військ:**

«Надзвичайно прикро, що йдуть від нас найкращі, ті офіцери, за якими майбутнє наших Збройних Сил, хто довів, що ціною власного життя зупинить ворога, який посягнув на незалежність України. У свої двадцять три це була дійсно постать. Героїчний вчинок Андрія навічно увійде в історію Українського війська. Світлим і безстрашним залишиться він у серцях та пам'яті особового складу нашої Академії».

Важко було під час розмови бачити сльози цієї миловидної дівчини. Очі наповнювалися ними щоразу, лише Оксана переповідала про дні, які вони проводили спочатку удвох, а потім і з Артемчиком. Небагато видалося таких щасливих моментів у їхньому житті, адже чи не одразу після випуску із Академії Андрій відбув на фронт.

У свої «трішки за двадцять» Оксана вирізнялася неабиякою розсудливістю. А ще – вмінням виокремити головне із їхнього щасливого, але, на жаль, такого нетривалого подружнього життя. Говорили недовго, адже поспішала на потяг: наступного дня у столиці, у Національному музеї історії України був запланований захід щодо вшанування пам'яті Героя України Андрія Кизила – «Політ «Орла».

Розпочали бесіду із Оксанчиних вражень від зустрічі з Президентом України Петром Порошенком, який урочисто передав їй Андріїв орден «Золота Зірка».

– Я подумки до цієї події була готова. Адже вона переносилась тричі. Дуже хотіла, щоб все відбулося в рідній для Андрія Національній академії сухопутних військ у Львові. А урочистості пройшли в

Національному університету оборони України, куди окрім мене запросили родину чоловіка: дідуся Миколу Гурієвича, бабусю Катерину Антонівну, матір Оксану Борисівну, батька Олександра Миколайовича, брата Сергія, також був присутній мій рідний брат Олег і чоловік двоюрідної сестри Андрія Дмитро..

Надзвичайно хвилюючим видався момент, коли Петро Олексійович повідомив про нашу присутність у залі. Я ледве стримала себе, щоб не розплакатися, коли він розповідав про Андрія як про справжнього офіцера, який ніколи не ховався за спинами підлеглих, завжди був поряд з ними і заповзято вів їх у бій з ворогом. У тому числі і у свій останній...

Президент назвав його справжнім патріотом, Героєм з великої літери, приклад якого відданості Україні та її народу слугуватиме нинішнім та наступним поколінням українських воїнів.

Відверто кажучи, я знала, що мій Андрій заслуговує на добрі слова за його віддану офіцерську службу, яка для нього була понад усе. Коли після закінчення Академії очолив взвод, чи не цілодобово був поряд з підлеглими. Він пишався тим, що командири, старші начальники відзначали його за сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків.

А хіба могло бути інакше? Ще курсантом він всього себе віддавав навчанню, говорив, що без належних знань не зможе стати справжнім командиром для солдата. Тому я, коли Андрій готувався, скажімо, до іспитів, створювала йому всі належні умови. Іншими словами – просто не заважала. Хоча в перші місяці після знайомства делікатно натякала про похід до театру, прогулянку містом...

– Оксано, де вперше зустрілися з Андрієм, як познайомилися?

– Це було в одному з молодіжних клубів Львова. Ми з друзями відпочивали, а Андрій підійшов і запросив до танцю. Розговорилися. Сказав, що військовий, що навчається на третьому курсі Академії. А в клубі з'явився, бо втік з весілля свого колишнього однокурсника з військового ліцею. Сказав, що якось самотньо почувався там. Чи це було кохання з першого погляду? Не стверджуватиму. Але те, що він мені одразу запав до душі – правда!

Обмінялися номерами телефонів і вже наступного дня він зателефонував. За кілька днів зрозуміла, що постійно думаю про нього. При першій слушній нагоді, – чи то з дому, чи з роботи, – спілкувалася мобільним. Андрій також знаходив можливість, як казав, у «перервах між боями», почути мій голос. У вихідні ми постійно були разом; не передати словами наших відчуттів. З

ним було надійно і спокійно. Андрій цікаво розповідав про курсантське життя, з особливим теплом – про своїх рідних, обрану професію, яка стала продовженням родинної династії.

– Одружитися, як і належить мужчині, запропонував Андрій?

– Якось у нас мова зайшла про агресію на Донбасі. Андрій сказав: швидше за все з присвоєнням офіцерського звання відбуде на Схід. А тому не бажає, щоб на нього чекала наречена. Запропонував одружитися. Зрозуміло, я радо погодилася. По обіді 21 червня 2014 року, одразу після урочистого випуску із Академії, ми поїхали в РАГС. Вінчалися 13 липня. Тоді ж відбулося і наше весілля, про яке дуже мріяли.

Андрієві дали короткотермінову відпустку вже із зони АТО. Туди й повернувся він одразу після весілля. Правда, на один день заїхав до Білої Церкви. Відтак я сама залишилася у незнайомому місті. Довго не могла звикнути, навіть плакала. Хотілось не розпаковувати валізи і мерщій повертатись до Львова. Та завжди у такі хвилини згадувала слова Андрія, що дружина офіцера має бути сильною і готовою завжди долати усі труднощі військового життя. У приклад ставив свою матір, бабусю.

Дні, місяці, роки на передовій – це постійні переживання за нього. Коли телефонував, була надзвичайно щасливою. А ось коли

номер не відповідав... Я прохала: «Андрюшка, ти лише скажи, що все в порядку, і мені цього буде достатньо».

Знаєте, ось розповідаю про нього, а таке відчуття, що він якщо не поряд, то в зоні АТО зі своїм батальйоном. Я порахувала, скільки часу за подружнє життя ми були разом. Не більше 2-х місяців... Коли ж Андрій приїздив додому, годинами не відходив від нас з сином. Завжди казав, що надихатися нами не може!

Щоразу у відпустці обов'язково навідувався і до Академії. Приведе мене на КПП і каже: **«Я на хвильку, побачити усіх та привітатися»**. І ця хвилька, як правило, тривала кілька годин. Сиджу, нервую, а коли побачу його світле, задоволене обличчя, а потім – міцні обійми і поцілунок – вся моя «злість» миттєво зезала.

... Згодом звикла, що його немає поряд. Але телефонні розмови не переривалися. Я відчувала, коли Андрій був зайнятий чи поспішав. У нас було заведено щоранку надсилати sms-ки. А ввечері завжди

Майор Володимир МЕЛЬНИК, викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін:

«Добре закарбувався в пам'яті момент, коли у народознавчій кімнаті над невисоким Андрієм схилилася чи не уся група.

Запитав, що сталося?

З'ясував, що курсанти очікували, коли він закінчить розробляти свою робочу карту командира підрозділу, щоб узяти її за зразок. Вже на той час штабна культура Андрія була на високому рівні.

Його навіть залучали для розробки карт на навчання, які проходили на полігоні. Він завжди був спокійним та врівноваженим, а як командир – чуйним, справедливим, відкритим, за що й поважали його підлеглі та старші товариші».

Володимир РУНЕЦЬ,
журналіст:

«Досі не можу в це повірити, але, на жаль, ми втратили ще одного нашого ГЕРОЯ.

З Андрієм познайомився в 2014 році. Тоді вони стояли під Старогнатівкою. З тобою можна було говорити годинами про важливе і про пусте. Твоя усмішка завжди підіймала настрій. Поруч з тобою почувався у безпеці.

А ще я зайвий раз боявся сказати тобі «ти» у присутності підлеглих, аби жодним чином не підірвати авторитет молодого командира, офіцера. Але це було неможливо. Тебе слухали уважно, відслідковуючи кожну команду. І старші і молодші підлегли. Адже твій авторитет був обумовлений не погонями, а тим, що ти справжній офіцер, і зсередини, і ззовні.

Мені важко сформулювати думки. Говорю до тебе, як до живого, бо ніяка міна не може вбити героя. Ми ж всі знаємо, герої ніколи не вмирають. Будь ласка, усміхайся так само щиро нам усім з неба. Обіймаю міцно. Ну, ти все сам знаєш...»

розмовляли. Інколи мені було достатньо і десяти секунд, щоб на душі стало спокійніше. Головне – почути голос і переконатися, що живий-здоровий. Навіть, коли він просто скидав мій виклик, тривога щезала: значить реагує на мій дзвінок.

Коли 29 січня увесь день його мобільний був «поза зоною», місця собі не знаходила. Заспокоїлася лише тоді, коли з Артемчиком лягли спати і примусила себе думати, що в Андрія все гаразд, що зранку обов'язково зателефонує

– Тобто ніщо тобі не підказувало про біду?

– Знаєте, пізніше прорахувала, що у часі його загибелі я

Підполковник
Олександр БАРАБАШ,
старший викладач кафедри
вогневої підготовки:

«Не відкрию таємниці, коли скажу, що є курсанти, які запам'ятовуються з перших днів. Андрій був саме з таких курсантів. Добре пам'ятаю, що був у лідерах щодо стрільби із озброєння БМП-2.

Останній раз зустрічалися з Андрієм за рік до його загибелі: на Яворівському полігоні його батальйон проходив перепідготовку.

прокинулася від сильного гуркоту. Спросоння не могла збагнути, що сталося. Побігла до сина. Спить спокійно. Але тривога не полишала. Врешті-решт з приємними спогадами про Андрія знову заснула.

Увесь день була напрочуд спокійна. Хоча його телефон не відповідав. Розмірковувала: значить не може, служба! А ввечері надійшла sms-ка: **«Ксюша, дівчинко моя, тримайся, моя хороша, ти зможеш, я знаю... Дуже-дуже важко... Не можу говорити... У тебе син Героя!»**. Прочитала її і серце немов зупинилося. Це написала Андрієва вчителька англійської з військового ліцею імені Богуня Інна Віталіївна. А невдовзі sms-ку надіслали бандити: **«Ликвидирован»...** І його

Разом з іншими випускниками Академії розповідав про перебіг подій на Сході в зоні їхньої відповідальності, без особливого бажання – про успіхи у службі та кар'єрне зростання. Товариші відгукувалися про нього, як про доброго командира, який, як стверджувало командування бригади, має перспективи. Я тоді навіть пожартував, що розмовляю, напевно, з самим наймолодшим заступником командира батальйону в ЗСУ»

фото. Тоді власне і прийшло усвідомлення того, що Андрій загинув. А близько десятої вечора прийшла колега по службі Андрія і повідомила, що його вже немає.

– Оксанко, яким він був, яким ти його пам'ятатимеш??

– Андрій мені завжди видавався дещо дивним. Можливо тому, що у всьому був напрочуд виваженим. Він ніколи не поспішав з відповіддю на запитання. Думав, все зважував. А ось коли відповідав, все було зрозумілим і доступним. Він завжди вмів дотепно пожартувати. А ще ніколи додому не приносив службових проблем. Тому був веселим, відкритим як на долоні.

Та коли потрібно було дома попрацювати, ми йому не заважали. Знали – цього вимагають обставини служби, якою він просто

марив. Гадаю, не випадково у свої 23 роки став заступником командира батальйону. Правда, під час його останньої короткотермінової відпустки телефон «червонів» від дзвінків. Його цікавило все, що відбувається в колективі. Щось надсилали по електронці, щось він у відповідь. Здається, десь на третій день я «спалахнула»: «Відключу цей інтернет і твій мобільний»... А він так лагідно: «Котику, там війна. Мої підлеглі і друзі воюють, а я тут. Хоча б словом, порадою допоможу їм».

А ще він дуже поважав військовий однострій. На День Незалежності України його запросили у Київський військовий лицей імені Івана Богуна, де він свого часу навчався. Сказали, можна прибути у камуфляжі. Андрій навідріз відмовився.

**Євгенія ЦВЕТАНСЬКА,
журналіст ТСН:**

Для українських ЗМІ у промзоні Андрій Кизило став справжнім гідом. Під час останньої розмови з журналістами ТСН він попросив показувати українського захисника таким, аби професія військового ставала щоразу престижнішою. Добре запам'ятала слова Андрія про те, як підняти імідж українського офіцера?

«Щоб у воєнний час саме військові склали еліту суспільства, як це було колись. Ось у кого Катя Осадча бере інтерв'ю? У еліти... А як зробити так, щоб гостями її програми були військові, які захищають країну, а не ті, хто засмагає на курортах світу».

«Як, у свято нашої Незалежності і в камуфляжі?..» Він відпрасував «парадку», підігнав її за усіма вимогами. Мені навіть було смішно й дивно, що нашивки вимірював до міліметра під лінійку. Андрій настільки любив форму, що у відпустці мало чи не щодня одягав кітель і «крутився» перед дзеркалом. Яюсь все це я на відео зафіксувала. Збережу, щоб показувати Артемчику.

Пам'ятаю, яюсь, готуючи його до від'їзду в АТО, поклала кепку в рюкзак. А він, коли побачив, що вона прим'ята, пішов і купив нову. Скандалу не було. За три роки не сталося жодної сварки. Навіть коли хтось із нас наполягав на своєму, після п'яти хвилин розмови обов'язково доходили згоди.

Був випадок у Львові, коли Андрій побачив хлопців, що йшли центром міста у камуфльованій формі і палили цигарки, при цьому непристойно голосно розмовляли. Не пройшов повз. Підійшов і попросив поводитися відповідно до статусу військового. Промайнула тоді думка: зараз буде конфлікт. На диво, хлопці заспокоїлись і навіть вибачилися. А Андрій потім ще довго проговорював цю ситуацію: **«Це ж люди роблять висновки про військових саме у таких ситуаціях...»**

Він був переконаний: військові – це еліта суспільства. Останнім часом не дивився програму Катерини Осадчої. Все запитував, чому вона розповідає про тих, хто має великі статки, мажорить, відпочиває на дорогих курортах світу, а не про людей, які боронять свою землю від ворога?

– Андрій мріяв про сина?

– Так, він дуже хотів сина. Але мріяв, щоб першою була донечка. Казав, нехай буде подібна на мене. Що коли підросте, допомагатиме мені у всьому. А ось тоді і про нащадка прізвища Кизило подумаємо! Говорив, що він також обов'язково буде офіцером. Як батько, як дідусь, прадідусь. Ім'я Артемчику сам обирав.

– У засобах масової інформації розповідали, що Андрій прагнув досконало оволодіти іноземною...

– Англійську знав добре, та не полишав можливості щодо її вдо-

сконалення. Кажуть, у Волновасі примудрився займатись з репетитором. Лише була вільна хвилинка – він за мову! Замість того, щоб перепочити, поспати – вчився. Дуже хотів поступати у Національний університет оборони України.

Коли ж запитала його, навіщо французька, відповідь: «Люба моя, це ж мова кохання!» У нас навіть на обручках напис французькою: «Ensemble a jamais». Тобто «Назавжди разом!»

Він працював над собою. Багато читав. Замовляв мені книжки і я йому передавала їх у зону АТО. Останнім часом його цікавила література про психологію військового колективу.

Андрій мріяв, щоб Українське військо було

дійсно військом! Дуже не любив «паркетних» офіцерів. Достатньо часто вживав вислів «диванна гвардія».

Казав, що не може добре ставитися до тих, хто абияк робить свою справу. Особливо на війні. І якщо б його воля, він би таких просто списував з лав Збройних Сил, і навіть не у запас. Натомість, довіряв би високі відповідальні посади тим офіцерам, які достойно проявили себе на цій війні, хто хоче змін в армії.

Захоплювався спортом. Він у нього був чи не на першому місці. Ходив у тренажерні зали, бігав марафони. Брав участь у «Гонках нації». Планував заплив через Дніпро. Але його не допустили через зроблене за кілька днів до того тапування орла!

– На такий крок його надихнув його позивний?

– Вочевидь. Ми з ним це не обговорювали. Знаю, що раніше у нього був позивний «пантера»! Це від того, що все робив надзвичайно швидко і спритно. Так про нього казали його друзі.

Розповідали: десь якась «заворужка» – Кизило вже там зі своїми бійцями... А ось про «орла» сказати не можу. Не знаю. Та він у нього був на всю спину.

А ще він зробив татуювання в слову всесвітньо відомого американського боксера-професіонала Мухаммеда Алі **«Невозможное – это шанс проявить себя».** Дійсно, Андрій ніколи ні перед чим не зупинявся, робив все так, щоб довести, що він кращий.

У мене інколи складалося враження, що він сам шукав проблеми, щоб вирішувати їх, а потім отримувати від цього задоволення. Він завжди стверджував, що для людини не повинно бути неможливого.

Знаєте, коли почав швидко рости по посадах, я дуже переживала, щоб не задер носа. Яюсь сказала йому про це. **А він перепитав: «Хіба це мені загрожує? Я завжди залишатимуся людиною і ставитимуся до інших так, як хотів би, щоб вони ставилися до мене».** І дійсно, у нього не було зневаги, зверхності. Мені і зараз про це говорять ті, хто телефонує. Для них він був людиною і командиром з великої літери. А для мене – найріднішим, найжаданішим, чоловіком, який десь поряд і охороняє мене і Артемчика. Мені надзвичайно важко говорити про нього «був».

Відтепер я для Артемчика і мама, і татко! Роститиму його таким, щоб був у всьому подібний до Андрія. Знаю, велика відповідальність на мені - виховати сина українського офіцера, Героя України, який доведе, що гідний прізвища Кизило! Але я впраюсь!..

Бесіду провів Ігор МАХНО

День Матері... Це свято, яке ми щорічно відзначаємо у травні для нашого народу стало по-справжньому всенародним, адже мама – найрідніша та найдорожча для кожного у цілому світі людина. Ця сильна жінка здатна на великі подвиги заради своєї дитини. Її настанови супроводжують нас у далеких мандрах, а ласка гріє протягом усього життя аж до глибокої старості.

МАТИ ДАРУЄ НЕ ТІЛЬКИ ЖИТТЯ

Ми пам'ятаємо, як кілька років тому святкування цієї дати було започатковано у Національній академії сухопутних військ, як зібралися на запрошення керівництва навчального закладу курсантські матері з усієї України. Вони, зустрівшись з начальником вишу генерал-лейтенантом Павлом Ткачуком, своїми дітьми та їхніми командирами, вихователями та викладачами, наочно пересвідчилися у тому, що у найпрестижнішому навчальному закладі наших Збройних Сил дійсно створені всі умови для якісного навчання та виховання юнаків і дівчат. Сьогодні інші часи: змінилася та оновлюється наша Батьківщина, яка переживає зухвалу агресію з боку північного сусіда, триває подальше реформування та зміцнення власної армії. Усе це дається не легко, але, незважаючи на виклики та труднощі, не згасла любов нашої молоді до армії, її намагання опанувати військову справу, зі зброєю в руках боронити улюблену Україну. До цього закликають подвиги наших молодих героїв, які відстоюють незалежність і територіальну цілісність нашої держави у зоні проведення Антитерористичної операції, надихає мужність і слава старших поколінь, представники яких проходили навчання у стінах Львівського вишу. Напередодні Дня матері ми вже традиційно спілкуємося з курсантськими мамами та їх синами. Нижче друкуємо розмову з Наталією Волошинською.

ПИШАЮСЯ СІНОМ – КУРСАНТОМ

Мій Максим вступив у Національну академію сухопутних військ після завершення навчання у середній школі. Не був відмінником, але навчався добре. Завжди займався спортом: останніми роками захопився боксом, тренувався у Львівському клубі «Локомотив». Серед його досягнень – 3-й розряд, призові місця на першості області серед юніорів. Не дивно, що після 11-го класу він продовжив навчатися у відомому в Україні та за її межами військовому вузі. А ще, на моє переконання, далася взнаки традиція нашої сім'ї. Зі службою у Збройних Силах у нас

чимало пов'язано. По-перше, мій батько, тобто дід Максима, Віталій Опанасович, багато років прослужив у військах Протиповітряної оборони, нині є підполковником у відставці. По-друге, й мій чоловік, батько нашого сина, Олег Євгенович, є майором запасу. Він – випускник військового училища зв'язку, учасник бойових дій, нині є викладачем (заступником начальника однієї з кафедр) Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. По-третє, погони лежать і на моїх плечах. Я – старший механік-телеграфіст, старший солдат служби за контрактом, а

ЗА ПРИКЛАДОМ БАТЬКА

мій стаж роботи, а потім і служби у Збройних Силах України складає вже 21 рік. У даний час місцем моєї служби є 63-й інформаційно-телекомунікаційний вузол зв'язку.

Погодьтеся, життя у такій родині, безумовно, вплинуло й на сина. Стати військовим, мені здається, він твердо вирішив під час навчання у старших класах школи. Успішно склав вступні екзамени й 2015-го року був зарахований курсантом факультету бойового застосування військ. Зараз навчається на другому курсі за спеціальністю «Управління діями механізованих підрозділів».

Навчання у виші Максима подобається, і якщо заступник начальника факультету по роботі з особовим складом підполковник Сергій Гуцалюк порадив поспілкуватися зі мною, упевнена у тому, що мій син Максим на доброму рахунку у колі курсантів. Ми спілкуємося із сином кожного дня. Телефонуюмо один одному. Інколи із чоловіком приходимо до Академії відвідати Максима, а коли він буває вдома у звільненні, завжди намагаюся приготувати якісь смачні страви до його приходу. Хоча якихось особливо улюблених він не має, говорить, що домашнє завжди смакує.

Ще рік тому відчувалося, що у нього були труднощі (усе ж таки став курсантом одразу після школи). Зараз набагато легше: вже другокурсник.

Часто думаю про Максима: братів і сестер він не має. Військовим став, коли війна на Сході тільки почалася, і багато хто навкруги ховався від мобілізації, а про здобуття офіцерського чину й не замислювався.

Пройдуть ті короткі роки, які відпущено на навчання, і Максим буде лейтенантом, розпочне свою власну офіцерську кар'єру, як його дід, батько. Упевнена, він служитиме у війську не менш достойно, досягне армійських висот і обов'язково виявить свій командирський талант. Він обрав нелегкий шлях, але я пишаюся своїм сином, і завжди бажаю йому наснаги у службі та успіхів у навчанні.

Наталія ВОЛОШИНСЬКА
курсантська мати

Стрімко спливає час. Сьогодні я другокурсник. У мене чимало друзів. Це курсанти – молодший сержант Юрій Мацків солдат Іван Рижко, Андрій Дмитрук, Володимир Пузьо та інші. Завжди намагаємось бути разом – на заняттях, на відпочинку. Наприклад, щодня маємо години спортивно-масової підготовки, а після вправ на перекладині чи бігу на дистанції – півгодини на спортивні заняття чи вправи за власним вибором. Часто граємо у футбол, волейбол тощо.

Нещодавно майже три тижні ми стажувалися у військах у ролі командирів відділень. У Миколаєві, в окремій механізованій бригаді, нас розподілили по підрозділах. Мене було скеровано у 9-ту роту одного з батальйонів. Спочатку було не легко налагодити контакт із контрактниками, які пройшли гарт війною на Донбасі. Гадаю, наші тимчасові підлеглі думали: «Що вони знають і вміють ті курсанти? Хіба бачили вони бойові дії, відчували труднощі?» Але за деякий час, коли й ми продемонстрували, що не пасемо задніх і маємо добру підготовку та знання – ставлення до нас змінилося.

У моєму відділенні було дев'ять військовослужбовців. Я передавав їм знання з тактики та тактичної медицини, навчав обслуговувати КПВТ. Під час стажування мені довелося виконувати вогневі вправи з РПГ-7, ПМ, «Мухи», кидати гранату.

Багато чого навчився і під час польового виходу, який нещодавно відбувся тут, в Академії. На полігоні пройшли планові заняття з інженерної підготовки, в ході яких ми побачили у дії міни МОН та ОМЗ, навчилися ставити розтяжки тощо.

Користуючись нагодою, хочу сказати «спасибі» науково-педагогічним працівникам за науку. Навчати в Академії дійсно цікаво. Вдячний і нашим офіцерам: командир роти майору Денису Переймбиді і курсовому офіцеру майору Олександрю Соняєву. З них ми беремо приклад у ставленні до дорученої справи, виконанні обов'язків, поведінці.

Особисто для мене є прикладом і мої батьки. Тато, Олег Євгенович, 2014-го добровільно повернувся до війська із запасу, більше року прослужив в АТО. Військовослужбовцем є і моя мати. Ми розмовляємо із нею телефоном щодня. Розповідаю їй про особисті справи, ділюся успіхами та відчуваю, що вона є для мене справжнім другом. Інколи допомагає просто її порада, співчуття, а головне – материнська любов.

*Курсант
Максим ВОЛОШИНСЬКИЙ
На знімках: курсант Максим
Волошинський під час стажування
разом із одногрупниками*

Більше трьох років триває відкрита фаза російської агресії проти України. Наша держава зуміла не лише вистояти, але й здобути важливий досвід у цьому важкому двобої. Які уроки мають винести з цих випробувань Збройні Сили та українське суспільство в цілому?

Євген МАГДА, кандидат політичних наук, доцент кафедри морально-психологічного забезпечення військ Національної академії Сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

ГІБРИДНА АГРЕСІЯ РОСІЇ: АКТУАЛЬНІ УРОКИ

Нагадаю, що протистояння двох найбільших республік колишнього СРСР розпочалося задовго до анексії Криму, проте носило прихований характер. Офіційний Київ віддавав перевагу дотриманню положень Великого Договору з Росією, підписаного Борисом Єльциним та Леонідом Кучмою 31 травня 1997 року, навіть після провокації біля острова Коса Тузла восени 2003 року. Попри багаторічну лояльність українського керівництва Україна сприймалася в Кремлі як конкурент за вплив на пострадянському просторі. «Караючи» та дестабілізуючи Україну, Володимир Путін прагне вирішити і ряд внутрішньополітичних проблем, продемонструвавши населенню Росії власну здатність задушити в обіймах «молодших братів». Тому «маленька переможна війна» на початку XXI століття перетворилась на анексію та безпрецедентне порушення норм міжнародного права після Другої Світової війни.

Геополітичні висновки і уроки перших 2,5 років російсько-українського конфлікту

Невиконання (ігнорування) Росією **міжнародних договорів та угод** з питань підтримання міжнародної безпеки

Невиконання (ігнорування) Росією **міждержавних договорів та угод з Україною**

Недієвість **міжнародних глобальних і регіональних безпекових інститутів** (ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи, СНД)

Задіяння Російською Федерацією **воєнної сили** поза наявними механізмами міжнародної безпеки

Втрата Росією міжнародних авторитету і довіри

Втрата міжнародними інститутами авторитету і довіри

Зміна характеру класичної збройної боротьби

Інформація БІНТЕЛ

Протягом періоду після розпаду Радянського Союзу, який Путін вважає найбільшою геополітичною катастрофою ХХ століття, в Москві відмінно вивчили поведінку своїх західних партнерів. Ті (ніде правди діти) звикли сприймати пострадянський простір переважно кризь призму російських зовнішньополітичних інтересів. Європейський Союз і трохи меншою мірою Сполучені Штати довгий час вели з Кремлем business as usual (справи як завжди), цілеспрямовано обмінюючи ресурси з російських надр (переважно енергетичні) на товари з підвищеною доданою вартістю. Подібний обмін відповідав економічним інтересам Росії та економічним і політичним – країн Заходу. Тим часом Кремль, геополітичні амбіції якого були підживлені нафтодоларами на початку ХХІ століття, неодноразово намагався відшукати «межі можливого». Безкарність та млява реакція Заходу призвела до роздмухування на Донбасі наймасштабнішого за останніх 20 років конфлікту в Європі, якому передувала анексія Криму.

Маємо визнати, що Україна багато в чому сама спровокувала агресію Росії. Мова не тільки про правління Віктора Януковича, під час якого агентами впливу Кремля цілеспрямовано руйнувалися армія і спецслужби, а політичний клас часто ламав списи в боротьбі за надумані цінності, незважаючи на реальні загрози суверенітету. Свою частину провини за невідповідність країни до можливої агресії стратегічного партнера несе практично кожен з когорти українських правителів за чверть століття її незалежного розвитку. Невисокі темпи змін всередині країни разом із відсутністю чіткого позиціонування України на міжнародній арені спровокували російську агресію, створили уявлення про слабку державу, яку досить просто підштовхнути, а далі вона розсиплеться на порох маріонеткових «народних республік».

Нинішня агресія в Європі мало нагадує класичну війну, регульовану нормами міжнародного права, з оголошенням початку і святкуванням кінця війни. Не менш важливо,

що російська пропагандистська машина прагне максимально накрити Старий Світ цунамі брехні і маніпуляцій, перетворюючи інформаційне протистояння на головний елемент гібридної агресії. На це Кремль не шкодує коштів і зусиль, завчасно інтегрувавши телеканал RussiaToday до мереж телевізійного мовлення західних країн у вигляді носія альтернативної точки зору. У Європі, як відомо, поважають плюралізм думок і свободу слова, і Росія використовує цей факт з особливим цинізмом.

У Європі в двадцять першому столітті агресія проявляється не тільки шляхом ведення бойових дій. Головне завдання Кремля – не знищення мільйонів людей, а руйнування європейських цінностей та кардинальні зміни політичної карти континенту. Встановлення контролю над Україною – лише проміжний етап, Росія ставить перед собою куди більш амбітні завдання, зокрема, прагнучи виштовхати ЄС на маргінес світової політики. Володимир Путін прагне максимально

Економічні висновки і уроки перших 2,5 років російсько-українського конфлікту

наблизити формат міжнародних відносин до звичного Москві біполярного світу, хоча поки що досяг успіху хіба тільки у перетворенні РФ на фортецю, що перебуває в облозі. Цей статус, до речі, сприяє консолідації російського суспільства навколо керівництва РФ.

Показовим виглядає той факт, що рейтинг Володимира Путіна від початку анексії Криму не опускається нижче 80%, і свою підтримку його діям висловлюють представники різних політичних сил. Хіба що покійний Борис Немцов, його колега Михайло Касьянов та змушений емігрувати Гарі Каспаров висловлювалися щодо можливого повернення Криму під контроль України, решта учасників політичного процесу всередині Росії продовжують сприймати факт загарбання Кримського півострова як належний.

Росія за півтора десятка останніх років не лише відновила агентуру впливу в країнах Західної і Центральної Європи, а й помітно розширила арсенал впливу на суспільно-політичну ситуацію в Старому Світі. Кремль енергійно загравав з політиками з

протилежних політичних таборів, підтримував і фінансував тих, кого ігнорує фешенебельний європейський політикум і «тонко налаштовував» струни радикального правих (і лівих) політичних сил. Якщо енергетичний шантаж був обкатаний у 2000-х на Україні і Білорусі (з різними, проте доволі успішними результатами), то перетворення біженців на засіб акцентованого впливу на суспільні настрої виглядає російським ноу-хау, вигаданим спеціально для Європейського Союзу.

Доцільно пам'ятати, що Україна справді перетворилася на форпост протидії російській агресії. Доки бойові дії на Донбасі тривають, Кремль буде змушений враховувати цей факт. До того ж спроби Росії дистанціюватися від конфлікту на Донбасі не знаходять підтримки у країн Заходу, які використовують санкційні механізми.

З огляду на характер гібридної агресії, варто пригадати, що гуманітарна інтервенція Росії в Україні, за великим рахунком, не припинялася після розпаду Радянського Союзу. Протягом тривалого періоду російські книги та медіа в Україні мали

привілейований статус, а телевізійні канали покривали значну частину української території. У різних куточках України, від Закарпаття до Одеси, створювалися проросійські громадські організації, керовані Кремлем

Для кращого розуміння ситуації історію російської політики щодо України розділимо на дві частини. Перша – від проголошення незалежності до помаранчевого Майдану – відрізнялася ставленням російської еліти до України як до тимчасово втраченої території, боязкими спробами Києва вислизнути з-під опіки Москви та відсутністю системного підходу з боку Кремля в справі «приручення України». Події кінця 2004 року в Києві помітно налякали Володимира Путіна, а ресурси, щоб «дати помаранчевій революції по морді», як запропонував політолог Гліб Павловський, у Росії вже були завдяки стрімкому подорожчання енергоресурсів на світових ринках.

Другий період, що почався з президентством Віктора Ющенка, можна назвати часом проб і помилок у справі тиску на Україну

(цілеспрямовані випадки в гуманітарній сфері, «газові війни», дискредитація перед західними партнерами). Вибори 2010 року привели до влади лояльного Кремлю Віктора Януковича. За його спиною (а то і з його відомо) росіяни зухвало і послідовно демонтували елементи української державності.

Власне, тому події Євромайдану в Києві виявилися куди більш драматичними й кривавими за Помаранчевий Майдан 2004 року – в Кремлі були впевнені, що Україна вже нікуди не дінеться, але масові виступи на Євромайдані змусили українську еліту змінити курс державного корабля.

Нині ми не лише спостерігаємо, але і беремо безпосередню участь у третьому періоді, який завершиться лише із закінченням нинішнього російсько-українського конфлікту. Визначити його часові межі сьогодні практично неможливо, проте очевидно, що протистояння змінює не лише тональність російсько-українських відносин, але й внутрішню структуру Росії та України.

Україна зуміла вистояти в перші місяці російської агресії, коли її державна машина нагадувала сточений зсередини термітами предмет інтер'єру, а військові зіткнулися з несподіваними для них зухвалими діями добре підготовлених диверсантів на власній землі та прямою російською агресією. Втрата Криму і частини Донбасу, знищення близько 20% потенціалу національної економіки – серйозні чинники дестабілізації обстановки, проте плани Росії зі створення бар'єру з «народних республік», що мали відрізати Україну від чорноморських портів і зруйнувати експортний потенціал країни, так і не були реалізовані.

У розпал російської агресії громадяни і неформальні об'єднання стали без команди підмінити державну машину там, де вона була неповороткою. Йдеться про постачання діючої армії продуктами харчування та предметами побуту, протистояння інформаційній агресії, навіть імпорту елементів військового спорядження. Подібний сценарій розвитку громадянського суспільства, його самореалізації для сучасної Європи виглядає незвичним, але досвід громадянського протистояння гібридної агресії воістину безцінний, він вартий того, щоб ним поділитися з країнами ЄС і членами НАТО. Та й деяким членам підконтрольних Росії Євразійського союзу і ОДКБ було б корисно пройти

майстер-клас на тему «Як зупинити агресивні дії Кремля».

Разом з тим не варто забувати, що саме Збройні Сили несуть на собі головний тягар протистояння агресії, забезпечують ефективну оборону, «жаб'ячі стрибки» у так званій сірій зоні на лінії зіткнення з російсько-сепаратистськими загонами. Збройні Сили протягом останніх років суттєво змінилися на краще, наче віддаючи аванс суспільству, яке протягом 10-12 останніх років постійно ставило армію та церкву на чолі переліку суспільних інституцій, які користуються довірою людей. І цей процес формування народної, без перебільшення, армії свідчить про висновки, які зроблені представниками української нації з помилок, допущених під час Української Революції 1917 – 1921 років.

Звичайно, питання про врегулювання конфлікту, що впливає на безпеку цілого континенту, постійно звучать. Мінські домовленості, досягнуті лідерами Нормандської четвірки після виснажливих переговорів у лютому 2015 року, багаторазово критикували не лише в Україні, проте вони заслуговують на увагу з низки причин. Перша і головна – їх досягнення дозволило різко знизити рівень втрат і в підсумку направити прожектор світової уваги на агресора. Так званий «Мінськ-2» фактично став прикладом гібридної дипломатії, оскільки документ, під яким немає підписів офіційних представників держав, що не ратифікований жодним парламентом, отримав підтримку Ради Безпеки ООН як план врегулювання конфлікту на Донбасі.

Європейські політики, що інтенсивно загравали з Путіним напередодні анексії Криму, дедалі краще розуміють, наскільки небезпечно є гра Росії. Озброєний ідеєю відновлення власного впливу і реставрації прийнятної моделі міжнародних відносин, Кремль прагне не лише зруйнувати Україну, але й дестабілізувати ситуацію в Європейському Союзі. Тому стійкість українських військових є не лише запорукою незалежності нашої держави, але і потужним аргументом на користь зміцнення європейської безпеки.

Спробуємо поставити низку незручних питань. Якою буде конфігурація європейської безпеки в разі гіпотетичної поразки України? Чи витримає Європейський Союз наслідки гуманітарної катастрофи, яка супроводжуватиме подібний

варіант розвитку подій? Чи здатні західні дипломати протидіяти сценарієм невідвратної «боснізації України», що взятий на озброєння керівництвом Росії? Чи встигне НАТО надати допомогу не лише Україні (обіцянки на Варшавському саміті влітку 2016 року, безумовно, були щедрими, проте лише практика – критерій істини), але і членам Альянсу на його східному фланзі? Чи зупиниться російська агресія в Україні або її жертвами стануть інші держави, політика яких викликає роздратування Кремля?

Актуальні та переконливі відповіді на ці та інші, не менш актуальні, питання сьогодні енергійно шукають в Брюсселі, Варшаві й Вашингтоні, періодично прислухаючись до думки офіційного Києва і представників українських недержавних організацій. Україна фактично взяла на себе відповідальність за стримування агресивних намірів Росії, виграючи час не лише для внутрішніх перетворень всередині власної країни, але й для трансформації загальноєвропейських підходів до забезпечення ефективної системи безпеки на континенті.

Україні в будь-якому випадку не варто чекати вирішення своєї долі зовнішніми гравцями. Рецепт відбиття агресії і посилення зовнішньополітичної суб'єктності виглядає на перший погляд простим: ефективні економічні реформи паралельно з посиленням обороноздатності нашої країни. Створення привабливого образу сучасної держави, що несе своїм союзникам в Європі не проблеми, а нові можливості. Формування сучасної національної ідеї, що полягає в унікальному рецепті побудови успішної держави.

Що стосується Збройних Сил України, то їм необхідно не лише продовжувати ефективно виконувати завдання із захисту територіальної цілісності держави. Нагадаю, що у 2016 році сепаратисти та їхні російські покровителі не зуміли навіть на сантиметри збільшити обсяги окупованої території. Серед нових завдань ЗСУ – забезпечення ефективної взаємодії з органами державної влади та громадянським суспільством у справі підвищення обороноздатності та створення планів звільнення Криму та Донбасу як елементу стратегії відновлення територіальної цілісності держави.

«ВИХОВАНЦІ АКАДЕМІЇ - ЯСКРАВЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА»

Доволі чисельною видалася делегація сухопутних військ США в Європі, яка нещодавно відвідала Міжнародний центр миротворчості та безпеки. Її очолив командувач генерал-лейтенант Фредерік Бен Ходжес, а у складі делегації працювали начальник штабу СВ США в Європі бригадний генерал Кай Рохршнайдер, заступник командувача генерал-майор Тімоті Макгуайр, заступник командира 4-ї піхотної дивізії бригадний генерал Крістофер Донехью.

– Дві з половиною сотні американських військовослужбовців надають допомогу у підготовці підрозділів Української армії. Це свідчення того, що американський уряд продовжує підтримувати Україну, яка протистоїть російському агресору на Сході, – зазначив генерал Ходжес під час спілкування із представниками українських ЗМІ. – За два останні роки, впродовж яких я маю можливість спостерігати за тим, що відбувається на цьому полігоні, можу із впевненістю сказати: якість підготовки та навчально-матеріальної бази стрімко зростає.

Після ретельного ознайомлення з ділянками та тактичними полями полігона, представники ЗС США та України підбили підсумки спільної роботи й обговорили перспективи подальшого співробітництва.

– Нам надзвичайно приємно, що генерал Ходжес так активно підтримує створення Навчального центру підготовки підрозділів, який на сьогоднішній день спроможний готувати армійські підрозділи до батальйону включно, – наголосив начальник Національної академії сухопутних військ генерал-лейтенант Павло Ткачук.

– Завдяки тісній співпраці, ми мали можливість особисто ознайомитись зі специфікою діяльності провідних навчальних центрів збройних сил НАТО. Саме за їхнім прикладом та підтримки вітчизняного оборонного відомства розбудовуємо кращий закордонний центр, який не поступатиметься кращим закордонним аналогам.

Після спілкування з курсантами випускного курсу, генерал-лейтенант Ходжес зауважив, що саме ці молоді люди є майбутнім Збройних Сил України, які повністю готові стати на захист своєї Батьківщини. «Я побачив дуже яскраве майбутнє України. Ці розумні молоді люди в непростий для своєї країни час обрали шлях справжніх лідерів», – наголосив він.

«УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД НЕ МЕНШ ЦІННИЙ»...

Польська військова делегація на чолі із заступником командувача Головного командування збройних сил Республіки Польща генерал-лейтенантом Яном Шлівкою та представники об'єднаного штабу Сухопутних військ США в Європі, очолювані начальником штабу бригадним генералом Каєм Рохршнайдером, відвідали нашу Академію. Вони зустрілися із командуванням «Багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U)» та ознайомилися із специфікою роботи її штабу, оглянули навчально-матеріальну базу та інфраструктуру Міжнародного центру миротворчості та безпеки.

Про призначення та можливості Центру закордонні військові посадовці дізналися в ході брифінгу, ознайомилися з роботою відділу планування (організації контролю та безпеки) «Rangecontrol», відвідали заняття з тактичної підготовки підрозділу 28-ї окремої механізованої бригади, під час якого під керівництвом іноземних інструкторів відпрацьовувалися дії взводу в обороні та наступі.

Генерал-лейтенант Ян Шлівка високо оцінив заняття, зазначивши, що цей процес є двостороннім, адже «нині ми не лише передаємо набутий досвід, але й переймаємо український, який не менш цінний!».

«НЕВДОВЗІ РАЗОМ УВІЙДЕМО ДО ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ!»

У останній день березня одразу дві військові делегації відвідали Міжнародний центр миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Одна, очолювана командувачем 7-го командування підготовки Сухопутних військ ЗС США в Європі бригадним генералом Антоніо Агуто, інша – начальником Генерального штабу збройних сил Грузії бригадним генералом Владімером Чачібая.

Закордонні гості дали високу оцінку діяльності командуванню «Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна», були вражені можливостями МЦМБ щодо підготовки підрозділів Українського війська іноземними інструкторами в рамках JMTG-U.

Сторони зійшлися також на думці, що зміцнення контактів і поглиблення співробітництва є запорукою адекватного реагування на непрості світові виклики сьогодення. А власне бригадний генерал Владімер Чачібая висловив таку думку: «Україна і Грузія колись вже були частинами однієї армії і я переконаний, що невдовзі разом увійдуть до Північноатлантичного альянсу»

ПЕРЕД ВІДБУТТЯМ У

ЗОНУ АТО - ВИШКІЛ!

У Міжнародному центрі миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ завершилась підготовка підрозділу 28-ої окремої механізованої бригади за участі іноземних інструкторів.

Керівник «Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна» (JMTG-U) полковник Девід Джордан вважає, що за майже двомісячне навчання 1-ї механізований батальйон набув неабияких навичок. Цьому сприяли безцінні знання та бойовий досвід їхніх колег із США, Канади, Польщі, Данії.

Іноземні військові фахівці навчали українських воїнів ефективності дій в різних видах бою, вправному використанню вибухових пристроїв, надавати невідкладну медичну допомогу бійцям та евакуйовувати їх з поля бою, вміло діяти спільно з підрозділами інших родів військ тощо. Всі знання і навички ґрунтувалися на стандартах армій Північноатлантичного альянсу.

Керівники JMTG-U вручили командуванню батальйону сертифікати щодо проходження підготовки, а представники 45-ої бригадної бойової групи (штат Оклахома, США) відзначили кращих українських військовиків.

По завершенні цієї підготовки батальйон, який пройшов вишкіл, буде залучений до бойового злагодження із іншими підрозділами 28-ої омбр. Лише після цього він вирушить для виконання завдань у зону АТО.

ВАЖКО У НАВЧАННІ - ЛЕГКО В БОЮ

У Міжнародному центрі миротворчості та безпеки тривають польові виходи для курсантів Національної академії сухопутних військ, у ході яких майбутні офіцери вдосконалюють теоретичні знання на практиці. Тут жодних послаблень і другорядності. Тому окрім звиклих військових дисциплін, таких як тактична, вогнева підготовка, водіння бойових машин тощо, курсанти опановують нові, не менш актуальні для збройних конфліктів сучасності, практичні навички.

Приміром, майбутні командири механізованих й танкових підрозділів, на одній з ділянок полігону вчаться надавати кваліфіковану домедичну допомогу безпосередньо на полі бою. Заняття не обмежуються виключно технікою зупинки кровотечі, накладанням шини, відновленням функцій дихання у поранених. Адже тактична медицина – це значний комплекс знань та вмій, який власне і пов'язаний з класичними військовими дисциплінами: тактикою, управлінням підрозділами, вогневою та інженерною підготовкою тощо.

– Після теоретичних занять ми обов'язково проводимо стрес-тест. Тобто курсанти у складі підрозділу виконують навчально-бойове завдання, під час якого витягають «пораненого» військовослужбовця з «підбитої» бойової машини, швидко його обстежують та надають

невідкладну домедичну допомогу. Далі евакуюють «потерпілого» до так званої «жовтої зони», ділянки, яка не перебуває під вогнем противника, – розповідає викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін полковник медичної служби запасу Леонід Бринцало. – Все це відбувається в умовах, максимально наближених до бойових, коли активно використовуємо холості набой, піротехнічні засоби імітації, димові завіси тощо. Зрозуміло, що тут немає жодних послаблень. Навіть «поранені» реалістично грають свою роль, роблячи акцент на психологічні особливості.

Чи не головним елементом щодо опанування навичок з тактичної медицини є попередній огляд постраждалого. На це відводиться до півтори хвилини. Фахівці стверджують, що цього часу цілком достатньо для виявлення ураження, травм й прийняття рішення щодо надання подальшої невідкладної допомоги. Головне – мінімізувати втрату крові та запобігти виникненню критичних станів. Потім до справи беруться професійні лікарі.

Курсанти надзвичайно відповідально ставляться до цієї дисципліни. Серед них чимало досвідчених учасників АТО, які не з чуток знають, що таке рятувати життя побратиму на полі бою і чого може коштувати кожна згаяна секунда.

– У реальному протиборстві з ворогом неодноразово

переконувався, що життя пораненого товариша залежить від твоїх чітких дій одразу після його ураження. Потрібно бути зібраним, чітко усвідомлювати, що і як робиш, – резюмує Станіслав Береза, який у зоні проведення АТО виконував завдання у складі підрозділу морських піхотинців.

Для вишколу майбутніх офіцерів широко застосовуються й новітні технічні досягнення. Приміром, на одній із ділянок полігона відбуваються, на перший погляд, звичне заняття з тактики. Однак, оглянувши зброю та спорядження, які використовують курсанти, стає зрозумілим, що ці елементи підготовки значно відрізняються від того, що ми звикли бачити ще декілька років тому і дуже нагадують популярну нині високотехнологічну гру «лазертаг».

Це система MILES – розроблений в США комплекс променевих імітаційних засобів для проведення занять з тактичної та вогневої підготовки. До слова, класичний ігровий «лазертаг» бере свій початок саме з системи, розробленої для американського війська.

Як пояснили фахівці, індивідуальний комплект цього обладнання складається з генератора випромінювання, що встановлюється на штатному озброєнні та спрацьовує від пострілів холостими набоями, а також низки сенсорів-реєстраторів, які розташовані на різних частинах

тіла військовослужбовця. Вони разом із портативним комп'ютером отримують та аналізують сигнали променів від передавачів на зброї умовного противника. Система дозволяє з високою точністю визначити відстань та характер влучання у ціль.

– Після закінчення заняття кожен комплект системи MILES під'єднують до комп'ютера, який зчитує необхідну інформацію, а спеціальне програмне забезпечення дозволяє скласти повну картину проведеного «бою», – розповідає викладач кафедри

тактики Академії, учасник АТО капітан Олександр Кобцев. – Систему MILES активно використовують армії країн-членів Північноатлантичного альянсу. Віднедавна це високотехнологічне обладнання довело свою ефективність й в Українському війську, нашій Академії зокрема. Її можливості дозволяють курсантам істотно підвищити ефективність індивідуальної підготовки, а також навчитись вправно діяти у складі підрозділів.

Не менш продуктивно проходить вишкіл майбутніх командирів інженерних підрозділів. На одній із ділянок полігона вони навчаються швидко та безпечно обладнувати мінні загородження. Для опанування великогабаритної техніки, такої як гусеничний (ГМЗ-2) чи причепний (ПМЗ-4) мінні загороджувачі, потрібен час. Втім, настанови досвідчених викладачів, котрі самі на даній техніці виконували відповідальні завдання у зоні проведення АТО, допомагають крок за кроком досягнути бажаного результату. Як наслідок – курсанти вкладаються у встановлений нормативом час.

– Це досить ефективна й перевірена в бойових умовах техніка. До прикладу, ГМЗ-2 здатний встановити мінно-вибухове загородження протяжністю один кілометр всього за 15 хвилин, – розповідає старший викладач кафедри інженерної техніки підполковник В'ячеслав

Ногачевський. – На машині одноразово може перебувати близько півтори тонни вибухонебезпечних предметів. Тож під час навчання ми приділяємо неабияку увагу дотриманню заходів безпеки. Серед курсантів є достатньо учасників Антитерористичної операції. Роботу та ефективність цих машин вони спостерігали в зоні воєнного конфлікту на сході України.

– Я помічав, як такі загородження встановлювали на найбільш небезпечних напрямках, щоб максимально уразити ворожу техніку та особовий склад. Безперечно, стовідсоткової гарантії, що ворога буде знищено, немає. Втім, мінні загородження дозволяють вчасно виявити противника, зупинити його, дають час для того, щоб підійшли наші підрозділи для вогневого ураження, – розповідає учасник АТО курсант Віталій Загурський.

Не лише суходіл, але й водні перешкоди підкорюють курсанти. Вони приборкують багатотонні машини, які вражають своє величчю та потужністю, мають складне керування та власні специфічні тонкощі управління ними. Чого лише вартує керування ПТС-2 або маніпуляції із поромно-мостовою переправою (ПММ-2м)... На спеціалізованій ділянці полігона курсанти іншої спеціальності – майбутні командири-піхотинці – у складі підрозділу здійснюють пошук вибухонебезпечних предметів, зокрема саморобних вибухових пристроїв.

– У сучасному збройному конфлікті не завжди поруч виявиться професійний сапер чи навіть саперне обладнання. Однак вчасно викрити «мовчазних вбивць», а в подальшому їхнє знешкодження рятує не лише життя воїнам, а й позначається на якісному виконанні бойового завдання, – розповідає старший викладач кафедри інженерної техніки підполковник Юрій Білик. – Тож, під час заняття ми навчаємо курсантів використовувати для виявлення й знешкодження вибухових пристроїв підручні засоби. Удосталь часу приділяємо згадженості підрозділу. Воїни повинні розуміти один одного без слів, використовуючи мову жестів та умовні сигнали.

**Підполковник
Антон МИРОНОВИЧ**

ХТО СКАЗАВ, ЩО ВАЖКА БРОНЬОВАНА ТЕХНІКА НЕ ДЛЯ ЖІНОЧИХ РУК?

А такий стереотип у суспільстві побутує. Втім, дівчата-курсанти, які здобувають військовий фах спеціалістів по роботі з особовим складом, заперечують таке твердження. Вони разом зі своїми однокурсниками чоловічої статі відточують набуті теоретичні знання не лише на тренажерних комплексах, але й на справжній військовій техніці у Міжнародному центрі миротворчості та безпеки. Найскладнішим випробуванням як для дівчат, так і для юнаків, є приборкання багатотонних бойових машин.

У видовому виші програма підготовки майбутніх офіцерів по роботі з особовим складом майже не відрізняється від вишколу курсантів, що стануть командирами механізованих підрозділів. А основним озброєнням для них є бойова машина піхоти. Однак збройний конфлікт на Сході засвідчив, що справжньому

офіцеру-професіоналу варто знайти якомога більше зразків бойових броньованих машин. На полі бою може статися будь-яка непрогнозована ситуація... Тож, у якості ознайомчих вправ практичного водіння, курсанти сідають за кермо БТР, за важелі багатоцільового легкоброньованого тягача МТЛБ, а головне

відчути себе у ролі механіка-водія танку Т-64 БВ.

– Бойовою машиною піхоти вперше ми керували восени. А сьогодні віч-на-віч зійшлися із танком. Страху не було. Я навіть не очікувала, що все видасться так просто, – поділилась враженнями другокурсниця Оксана Назарко. **– До вступу в Академію не уявляла, що зможу приборкати таку багатотонну броньовану машину. А нині знаю, що для ефективного керування танком необхідно «злитися» з ним, стати одним цілим...**

Її одногрупник, старший солдат Олексій Камошин, – досвідчений воїн. До вступу в Національну академію сухопутних військ він проходив військову службу за контрактом у 1-й окремій танковій бригаді, виконував бойові завдання в зоні АТО. Незважаючи на це, сам він не танкіст – у військах був механіком-водієм БМП. Однак сісти за важелі танку на війні все ж довелось.

– Була ситуація, коли після одного з ворожих артилерійських обстрілів ми повинні були евакуювати вцілілу техніку. Були там, зокрема, й танки. Тож, довелось керувати одним із них, — розповідає юнак. – Як військовий професіонал, вважаю, ми повинні набути навички керування всіма можливими зразками техніки.

За словами старшого викладача кафедри водіння бойових машин підполковника Михайла Мацика, оволодіння курсантами навичками водіння різної військової техніки не просто сучасне нововведення. «Це вимога вищого військового керівництва нашої держави, яка ґрунтується на бойовому досвіді, отриманому Українською армією в ході проведення АТО на Сході країни. Сучасний український офіцер повинен бути всебічно розвинутий, а з будь-яким зразком озброєння – «на ти».

**Підполковник
Віталій РУДКОВСЬКИЙ
фото підполковника
Антоня МИРОНОВИЧА**

ОФІЦЕР «УЗЯВ НА СЕБЕ» 19 ВЕЛИКИХ ОСКОЛКІВ І З ДЕСЯТОК ДРІБНИХ

«Щойно наші бійці зайшли на позицію «Алмаз», як запрацював ворожий міномет. Він ударив лише тричі. Перша ж ворожа міна забрала життя трьох хлопців – капітана Андрія Кизиля, молодшого сержанта Володимира Бальченка та солдата Дмитра Аверченка», – пригадує події 29 січня цього року лейтенант Андрій Верхогляд, тоді командир взводу, що тримав оборону в районі Авдіївської промзони.

Йому лише 21 рік, а він уже командир роти. Дід, батько й брат Андрія військові, цим і пояснюється вибір хлопця. Рік тому він закінчив навчання в Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. У перші ж дні після отримання офіцерського звання потрапив до району бойових дій. Чи це реально? Коли йде війна – так. Тому й поїхав до 72-ї бригади, підрозділи якої протидіяли ворогу на Маріупольському напрямку.

– *Щоб отримати справжній досвід, я вирішив поступово пройти всіма сходами військової кар'єри – так, як це й має бути в житті бойового офіцера. Ми з товаришем приїхали до штабу бригади, відрекомендувалися. Все як завжди, з тією лише різницею, що цього ж дня ми виїхали до Волновахи, де на нас уже чекали. А там, після того як нам видали бронезилети й шоломи, – відразу на переду, – пригадує Андрій.*

Через півроку офіцера було поранено, тож йому довелося на два місяці залишити підрозділ.

– *Граната з СПГ розірвалася за кілька метрів. Я «взяв на себе» 19 великих осколків і з десяток дрібних. Протягом місяця з мене їх витягали військові хірурги. Не зачепило лише ліву руку й ногу. Майже всі осколки дістали, окрім чотирьох, які тепер мої назавжди, – жартує хлопець.*

Уже наприкінці січня підрозділ лейтенанта Верхогляда відбивав атаку диверсійно-розвідувальної групи противника неподалік Авдіївки. Тоді по наших бійцях гатила ворожа артилерія. Аби вийти з-під обстрілу та забезпечити бійців, було прийнято рішення просунути на позицію «Алмаз», де колись знаходився ворожий опорний пункт.

– *Вихід з-під обстрілу очолив капітан Андрій Кизило. Спочатку просувалися посадкою, потім окопами покинутого противником ВОПа, від якого йшла майже суцільна траншея до «Алмазу». Щоправда, по центру вона обривалася, тому метрів 100 треба було йти відкритою місцевістю. Ризиковано, але це кра-*

ще, ніж нарватися в посадці на ворожу розтяжку, – каже Андрій Верхогляд.

Ближче до «Алмазу» бійці розділилися на кілька груп, кожна з яких зосередилася на своєму напрямку. Ще одна група закріпилася в траншеї.

– *Пам'ятаю, що перші бліндажі оглянули дуже швидко – там нікого не було. Останній служив ворогускладом для боєприпасів, і в цей час у ньому почав детонувати боєкомплект, – пригадує Андрій. – Ми спочатку навіть подумали, що противник знову розпочав штурм. Саме на цій позиції знаходився ворожий секрет, що складався з кількох осіб. Але вони швиденько повітали, коли зрозуміли що до чого. По рації я вийшов на Кизила й доповів, що ВОП під нашим контролем. Капітан у той час керував іншою групою, що знаходилася неподалік. Поки він наближався до нашої позиції, ми надавали першу допомогу пораненим.*

Надійшло повідомлення, що ворог готується до штурму. Верхогляд наказав залишатися на місці, закріпитися й допомагати іншій групі відбивати атаку російських окупантів.

– *Тим часом Володя Бальченко знайшов довжелезного дрючка й підняв над ВОПом прапор України – якраз навпроти дорожньої розв'язки. Каже: «Нехай дивляться». Щойно ми зайшли на «Алмаз», як запрацював ворожий міномет. Він ударив лише тричі. Перша ж ворожа міна забрала життя трьох хлопців. На пагорбі стояв Андрій Кизило, в траншеї – Вова Бальченко, праворуч від нього – Діма Аверченко. Міна лягла якраз між ними. Друга прилетіла в посадку. Третя – взагалі невідомо куди. І тільки перша лягла туди, куди не треба було...*

Розпочався ворожий штурм. Противник наближався траншеями з боку розв'язки. Вогонь був настільки щільним, що ми не могли навіть забрати загиблих.

– *Російські окупанти підходили до нас, обстрілювали, ми їм відповідали з усього наявного під руками арсеналу, і вони*

відходили. Так повторювалося раз за разом. Там була жажлива м'ясорубка. Загиблих ми змогли витягнути лише через три години. І це все – під шаленим обстрілом, – говорить Андрій. – Пізніше розпочали евакуацію хлопців з контузіями, травмами та обмороженнями. Під вечір інтенсивність штурмів значно зменшилася – ворог нарешті зрозумів, що втратив багато людей.

Натомість наших бійців почали дуже точно обстрілювати 152-міліметровим калібром. Судячи з усього – з території дитячого будинку в центрі Ясинуватої. Траншеї на очах рівнялися із землею. А згодом до важкої артилерії долучилися й міномети.

– *Уночі не спали, адже ймовірність чергового штурму противником була досить високою, – продовжує Андрій. – У цілковитій темряві було добре видно, як запалахкотіло в небі. Виявилося, що ворог ударив із «Градів». Перший пакет «ліг» прямо туди, звідки ми очікували на штурм, другий і третій залпи прилетіли вже до нас. А на ранок знову прокинулася САУшка з дитбудинку, по якому вогню у відповідь, звичайно, не буде. Коли в неї закінчувався боєкомплект, на її місце приїжджала інша. І так безперервно протягом кількох годин.*

Уранці наших хлопців почали міняти. Бійців виводили групами по кілька осіб: троє виходять – троє заходять.

Андрій Верхогляд залишив позицію аж увечері 30 січня. Відіспався – і знову назад. Так довелося «чергувати» майже тиждень. Лише після цього на позицію зайшов інший підрозділ бригади.

Про нагородження орденом Богдана Хмельницького III ступеня Андрій Верхогляд дізнався від свого лікаря, який привітав молодого командира з нагородою. Втім, героєм хлопець себе не вважає. Він переконаний, що такої нагороди достойний будь-хто з офіцерів бригади.

Ярослава ЗОРІНА

НЕ ОПУСТИШ «ПЛАНКУ», ПРЕТЕНДУВАТИМЕШ НА МЕДАЛЬ

З золотим медалістом факультету бойового застосування військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного молодшим сержантом Олександром Шапталом я спілкувалася напередодні випуску та присвоєння йому першого офіцерського звання. Говорили про все, та він жодним словом не обмовився, що батько – Герой України, командир легендарної 128-ї бригади. Про це я дізналася, коли полковник Сергій Шаптала вітав випускників на урочистостях.

А спілкувалися ми про дитячі мрії Олександра, чотирирічне навчання в Академії, події, які відбуваються на Сході України, його бачення щодо подальшої служби у військах.

– **Олександр, що вплинуло на твій вибір щодо професії військового? Адже 2013 року, коли ти вступив до вишу, юнаки особливо не горіли бажанням пов'язувати свою долю з військом, яке, будьмо відвертими, на той час все далі занепадало...**

– Я з дитинства, наскільки себе пам'ятаю, мріяв стати не просто військовим, а офіцером. Прагнув у всьому бути схожим на свого батька, який також свого часу зробив вибір на користь цієї мужньої професії. Мене неодноразово запитували: а чи став би я на цей шлях, якби довелося обирати професію в часі, коли розпочалася війна на Сході України? Відповідь: жодних сумнівів! Це рішення все міцнішало за роки мого навчання в Академії. Ми, українці, повинні дати гідну відсіч агресору та сепаратистам. А для цього вже маємо міцні Збройні Сили, добре вишколених захисників. І мої знання та уміння обов'язково знадобляться для нашої перемоги.

– **... Знання та навички людини, яка здобула золоту медаль. Чи важко було впродовж чотирьох років торувати шлях до обраної вершини? Вочевидь, від чогось довелося відмовлятися; маю на увазі розваги, відпочинок... Як на мене, потрібно було чи не щоденно бути, як мовиться, в тонусі!**

– Коли лише розпочав навчання у виші, поставив собі за мету отримувати лише найвищі бали. Після першої екзаменаційної сесії

зрозумів: якщо не опускати цю «планку», можна претендувати на медаль. Так пріоритетним стало саме навчання! В цьому плані відпрацював певний алгоритм: жодних послаблень як під час лекцій, так і в ході самостійної підготовки. Спочатку уважно сприймаєш матеріал, що надають тобі викладачі, а потім його всебічно допрацьовуєш, не лінуючись зазирнути у додаткову літературу. Це потребує значних зусиль, але без цього поглиблено розібратися з тією чи іншою темою, проблемою не вдасться. Щодо відпочинку та розваг, то і на це завжди вистачало часу. Головне – правильно розподілити його як на навчання, так і на дозвілля.

– У плані відпочинку, пізнання прекрасного, Львів чи не найкраще місто України. Чи стало воно для тебе своїм?

– Це дійсно величне місто! Одне з кращих не лише в нашій країні, але й у світі. Принаймні, є з чим порівняти. Не так давно мені випала честь бути у складі української військової делегації до всесвітньо відомого французького Люрду, що у Піринейях. Туди щороку у травні прибувають військовики із чотирьох десятків країн світу для спільної участі у молитвах за мир. До речі, мені вдалося сфотографуватися з Папою Римським Франциском!..

Долаючи шлях до Люрду, ми побували у Польщі, Німеччині, Словаччині. І скрізь мали змогу порівняти місто Лева з тамтешніми містами. Наше нічим не поступається в плані архітектури, пам'яток історії тощо. А ось люди в цих країнах живуть краще, заможніше. Я не бачив у них смутку на обличчі... Лише усмішки. Дуже хочу, щоб і українці мали гідне життя. Переконали, що невдовзі так і буде. Нам головне – вигнати агресора з нашої території і долучитися

до європейської спільноти, яка налаштована лише на мир.

– Не повірю, що у тебе ніколи не опускатися руки і не хотілося закрити усі ці підручники подалі...

– Інколи такі думки з'являлися. Але після подій в Криму, агресії на Донбасі я не міг робити собі послаблень. Мене стимулювала власна думка якомога більше отримати за час навчання знань, які знадобляться в подальшій службі, в збройному протистоянні з противником. Це й надихало мене. Я прагнув стати не просто звичайним офіцером, а військовим професіоналом. Бути таким, як наші випускники попередніх років, які своїми грамотними діями змогли дати гідну відсіч ворогу. І для цього не шкода ані часу, ані сил!

– Дійсно, нелегко поєднувати таке відповідальне ставлення до навчання з особистим життям. А як до твого життєвого кредо ставиться дружина?

– Для того, щоб дружина тебе підтримувала у всьому, ти зі свого боку повинен бути небайдужим і до її життя, проблем. У нас – повне розуміння. Так, надзвичайно важко бути дружиною офіцера, але цей крок вона зробила свідомо і готова до всіх негараздів. На все вона реагує цілком нормально. Тим більше, що також обрала цю нелегку професію і зараз є курсантом.

– Як і у кожного, хто навчається у виші, у тебе, вочевидь, є улюблені викладачі?

– Науково-педагогічні працівники – це ті люди, які дали нам ґрунтовні знання та навички. Вони вимагали від нас відповідального ставлення до навчання, пояснюючи щоразу, що все це знадобиться нам у подальшій службі. Всіх не перелічити, але сподіваюсь, що й надалі не втрачати зв'язок з викладачем кафедри

тактики полковником запасу Володимиром Андрійовичем Шишковим, начальником кафедри вогневої підготовки Юрієм Ігоровичем Василівим. Це ті викладачі, чиї предмети стали моїми улюбленими.

– Яким ти бачиш своє майбутнє?

– Перш за все потрібно якомога швидше адаптуватися до нових умов служби. Від цього залежатиме якість виконання службових обов'язків у первинній офіцерській посаді. Знань та напрацювань достатньо. Головне, щоб міг при потребі застосувати їх. У цьому плані розраховую на підтримку старших товаришів, своїх командирів.

Жодним чином не полишатиму працювати над собою. Навчання – запорука успіху. Про це завжди пам'ятаю. Мрію з часом вступити до Національного університету оборони України.

– Як у кожного військового, у тебе також є заповітна мрія?

– На найближчу перспективу – перемогти російського агресора та сепаратистів, забезпечити населенню Донбасу, а зрозуміло, що й всієї України, мир та спокій. А далі – гідно служити, щоб про мене говорили не інакше як про фахівця своєї справи. Тоді і про генеральське звання не соромно буде подумати...

– Я вдячна тобі за приділений час і відверті відповіді. Бажаю успіхів у досягненні омріяних висот і сподіваюся, що ти при першій кращій нагоді відвідаєш Академію і поділишся тим, як проходить твоя офіцерська служба.

– Зі свого боку я хочу, аби наша Академія продовжувала кращі традиції щодо підготовки офіцерів для Українського війська. Щоб юнаки та дівчата, які прийдуть нам на зміну, налаштовувалися на навчання з перших днів. Щоб ніколи й ні в чому не робили собі послаблень. Щоб не вважали, що теоретичні знання цінніші за практичні і навпаки.

Старшокурсникам бажаю відповідальніше підходити до набуття практичних навичок, прислухатися до настанов та порад тих, хто пройшов через горнило війни на Сході, адже від цього в подальшому залежатиме не лише їхнє життя, але й життя та здоров'я особового складу їхнього підрозділу. Успіху усім та звятя!

Бесіду вела Ірина ЗАДЕРІЄНКО

ПІДКОРИТИ ВЕРШИНУ - ПЕРЕМОГТИ СЕБЕ

Нещодавно завершилися тактико-спеціальні заняття й навчально-тренувальні збори, в межах яких група військових інструкторів здійснила сходження на дві найвищі вершини України - Говерлу, висотою 2061 метр над рівнем моря та Петрос заввишки 2020 метрів. Обидві вони знаходяться в Карпатських горах. Участь у цих сходженнях взяли військовослужбовці Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, (49-го окремого навчального розвідувального батальйону 184-го Навчального центру, а також 199-го Навчального центру Високомобільних десантних військ Збройних Сил України.

Відбувся цей захід за підтримки Львівської обласної федерації альпінізму та скелелазіння України, а технічну допомогу у вигляді засобів зв'язку для експедиції надали українські компанії ТОВ «ДОЛЯ І КО.ЛТД» та «SIGMA MOBILE – Україна». Очолили експедицію досвідчений інструктор з альпінізму та скелелазіння Іван Бандрівський та викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін Національної академії сухопутних військ Микола Шевяков, в активі яких вже чимало сходжень на найвищі вершини Європи та Азії, зокрема на Меттерхорн та Ельбрус.

Ця експедиція також стала одним із етапів курсу підготовки військових інструкторів до отримання ними спортивного розряду «Альпініст України».

Було здійснено 20-кілометровий марш гірсько-лісною місцевістю, впродовж якого відпрацьовувалися прийоми пересування в складі підрозділу на складному гірському рельєфі. Значна увага зверталась на вдосконалення техніки з пересування та самострахування на схилах.

У подальшому група здійснила сходження на вершину гори Петрос, яка влаштувала серйозний і жорсткий екзаме́н для наших військовослужбовців, які на власному досвіді відчули всю складність воєнних дій у горах.

– Цього дня на військовослужбовців чекало справжнє випробування – відносно спокійна погода в лісовій зоні на підході до гори змінилася. Небо затягнуло хмарами, повіяв шквальний штормовий вітер, – поділився враженнями Микола Шевяков. – З кожним кроком до вершини вітер дужчав, бив по обличчях альпіністів сніговою крихтою та міг призвести до зриву вниз. Однак, завдяки волі й наполегливості, нам все ж вдалось успішно завершити сходження, а потім без проблем повернутись до підніжжя. Третього дня, вже без особливих труднощів, військовослужбовці підкорили найвищу гору Українських Карпат – Говерлу.

Курс підготовки військових альпіністів тривав. За планами організаторів сходжень, відбулися практичні заняття на іншому рельєфі і одному із скелястих районів Карпат.

Із розмови з Миколою Шевяковим стало відомо, що необхідне спорядження для проведення тактико-спеціальних занять у Карпатах

надав гірський клуб Львівської обласної федерації альпінізму та скелазіння України під назвою «Екстрем».

– Теоретичні заняття ми проводили на полігоні, а вже у горах наша база розташовувалася у приватній садибі селища Казьмешик, де були дрова та піч для обігріву і приготування їжі, – розповів співрозмовник. – Ми засвоювали дії у гірських умовах, організацію страхування в індивідуальному порядку та групою, інші елементи.

... Захоплюватися альпінізмом Микола Іванович почав після служби у війську, коли виникли проблеми зі станом здоров'я. Свого часу у званні молодшого сержанта він виконував миротворчу місію у складі 72-го окремого механізованого батальйону 7-ої окремої механізованої бригади багатонаціональної дивізії в Іраку. Під час виконання бойового завдання був важкопоранений та нагороджений орденом «За мужність» III-го ступеня. Шевякова після одинадцяти місяців перебування у шпиталі звільнили з лав Збройних Сил України у відставку. Тоді і постало перед цією людиною, інвалідом I-ої групи, питання «як повернути організму здоров'я?». Невдовзі дійшов висновку, що порятунок – у систематичних фізичних навантаженнях. Вибір остаточно зробив у горах, де почав відновлюватись остаточно.

У нашій розмові узяв участь і начальник кафедри тактико-спеціальних дисциплін факультету бойового застосування військ.

– Микола Іванович викладає «Бойову систему виживання

воїна», – розповів полковник Володимир Ожаревський. – Він кращий науково-педагогічний працівник нашої кафедри і, упевнений, один з кращих у нашому навчальному закладі. Його метою є формування компетенцій, які визначені Професійним стандартом підготовки військових фахівців та освітньою програмою.

Головне, чого треба навчити курсантів, це – об'єктивно визначити вплив факторів виживання, заходи щодо його зменшення, завчасно планувати дії у екстремальній ситуації; самостійно за допомогою природних явищ та підручних засобів орієнтуватися у часі та просторі, здійснювати виміри на місцевості, подавати сигнали про своє місцезнаходження різними способами та засобами; застосовувати знання щодо забезпечення потреб військовослужбовця під час дій у автономних умовах за рахунок природних ресурсів, захисту від впливу фізико-географічних умов за допомогою природних та підручних засобів; самостійно пересуватись без карти та навігаційних приладів по різній місцевості у пішому порядку вдень та вночі на великі відстані з ухиленням від зустрічі з противником; самостійно, у складі штатного підрозділу або малочисельної групи, застосовувати прийоми та способи дій на території, яка контролюється противником та в умовах відриву від своїх військ; самостійно або у складі малочисельної групи застосовувати знання щодо правил поведінки під час допиту, організації втечі з полону, відриву від переслідування противником; самостійно

надавати першу (невідкладну) долікарську медичну допомогу при пораненнях та травмах, здійснювати евакуацію.

Як виявилось під час розмови, бойову систему виживання воїна проходять сьогодні на кафедрі тактико-спеціальних дисциплін усі курсанти нашого навчального закладу. У програмі передбачено вивчення теми «Пересування територією, яка зайнята противником». Тут військовослужбовці, зокрема, набувають знань і опановують навички з подолання горизонтальних і вертикальних перешкод, у тому числі з допомогою альпіністського спорядження.

В подальшому на зазначеній кафедрі планується збільшення навчального часу для подібних занять і запровадження нової навчальної дисципліни «Гірська підготовка»: для цього тут є і напрацювання і відповідні фахівці.

Чи прислухаються до цих намірів і пропозицій у вищих інстанціях, покаже час і подальше реформування Збройних Сил України. Почекаємо?..

Ігор МОСЕЙЧЕНОК
На знімках: під час тренувань розвідників к Карпатах
Фото з архіву Миколи Шевякова

5 ТЕЛЕЕФІРІВ У 5-ТИ ОБЛАСНИХ ЦЕНТРАХ

Упродовж березня та квітня 15 курсантів та 3 офіцера нашої Академії відвідали Івано-Франківськ, Чернівці, Рівне та Луцьк, де взяли участь у програмах обласних державних телерадіокомпаній. Вони також залучалися до телефіру місцевої ТРК «Львів». Глядачами телепрограм стали десятки тисяч мешканців областей.

Більшість програм транслювалися у прямому ефірі, а хронометраж становив близько години часу. Військовослужбовці відповідали не лише на

запитання журналістів щодо військової освіти та навчання у видовому виші, досвіду військової служби, у тому числі у зоні проведення Антитерористичної операції, а й на телефонні дзвінки глядачів, яких цікавили перебіг гібридної війни Росії проти України, реформи Українського війська, вступ України до Північноатлантичного альянсу.

У телефірах брали участь не лише курсанти, які відзначені державними нагородами за участь в АТО, а й ті, хто народився або виріс у кожному конкретному регіоні. До заходу залучались і дівчата, майбутні офіцери. Якщо курсанти

більше розповідали про їхні враження від навчання, то офіцери акцентували увагу на умовах вступу до Академії та увазі, яку нині приділяє держава як до військової освіти так і до армії загалом.

У Рівному окрім ефіру на місцевому телеканалі за ініціативи міської влади ми зустрічалися із старшокласниками середніх шкіл. Курсанти розповіли про власний шлях до армії, а ті, хто воював у зоні АТО, - про свій бойовий шлях та продемонстрували фотографії із зони бойових дій. Після завершення зустрічі усі охочі спілкувалися з військовиками віч-на-віч.

Зустрічі майбутніх офіцерів зі школярами мають давню історію. Та нового змісту вони набули в часі, коли український народ зі зброєю в руках відстоює нашу незалежність, гідно протистоїть агресору та сепаратистам на Сході України.

Саме тому на уроки мужності залучаються передусім ті курсанти, які пройшли нелегкими дорогами війни, що охопила Донбас. Хто, як не вони доносять правду про героїзм та мужність захисників Вітчизни, подвиги побратимів, які не шкодують ані здоров'я, ані життя задля скорішої Звитяги!

— Такі зустрічі не обмежуються лише розповідями про перебіг подій у зоні проведення Антитерористичної операції, проблеми, які доводиться вирішувати нинішньому керівництву держави та оборонного відомства в цьому регіоні задля підняття боєздатності частин та підрозділів, - говорить молодший сержант Єгор Рубан. - Старшокласників цікавлять питання щодо подальшої розбудови Збройних Сил України, вступу України до Північноатлантичного

НА УРОКАХ МУЖНОСТІ - КУРСАНТИ-АТОВЦІ

альянсу, можливості їхнього навчання у нашому видовому виші.

— Мене надзвичайно вразило те, що небагато до служби у війську і дівчата, - розповідає про відвідини школи молодший сержант Олексій Щербатюк. - Принаймні, чи не в кожному освітньому закладі знайшлося по дві-три дівчини, які бажають стати офіцерами. І це при тому, як вони стверджували, що у їхніх

родинах військових немає. Та наскільки це серйозно - покаже час. Власне я побажав їм успіху у такому виборі своєї подальшої долі!

Немає сумніву, що подібні зустрічі курсантів зі старшокласниками матимуть продовження вже ближчим часом. Адже лічені дні віддаляють нас від традиційного Дня перемоги та Дня пам'яті і примирення.

ЗА ДОСВІДОМ - ДО МОЛОДІ

За ініціативи Управління освіти Департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради та Навчально-методичного центру освіти Львова на базі Академії відбулись дводенні збори з викладачами шкільної дисципліни «Захист Вітчизни».

У заході взяли участь більше семидесяти педагогів. Як зазначив методист НМЦО Борис Шарун, головна мета зборів – підвищити фаховість підготовки викладачів дисципліни «Захист Вітчизни». Зараз, коли в країні йде війна, цей предмет актуальний як ніколи. Тож педагогам цікаво дізнатись про

військову справи та вишкіл українських захисників безпосередньо від учасників АТО. А кращим закладом для цього власне і є видовий виш, співпраця з яким щороку поглиблюється.

Зі шкільними вчителями провели низку теоретичних занять, під час яких досвідчені науково-педагогічні працівники вишу ознайомили своїх колег з сучасною специфікою дій військовослужбовців в різних видах бою, протидії вибуховим пристроям, з новими зразками стрілецької зброї, основами тактичної медицини й, навіть, способами подолання страху в бою. Під час практичних занять вони опанували нові методики з вогневої підготовки, тактики, саперної справи й низки інших дисциплін.

ЛЬВІВСЬКИХ ШКОЛЯРІВ ВЧАТЬ, ЯК ПОВОДИТИСЯ З ВИБУХІВКОЮ

За минулий рік під час необережного поводження з вибухонебезпечними предметами постраждали більше сотні українських дітей. Зокрема, лише у львівській області – близько двох десятків. Нещодавно такий випадок стався у Бродах. Школяр випадково знайшов гранату і почав розглядати її. Через необережність стався вибух, який призвів до трагедії. Подібне траплялося і раніше: на полігонах, поблизу місць зберігання озброєння, особливо в «сірій» зоні збройного протистояння на Сході.

Та сьогодні такі випадки почастишали і в регіонах, далеких від бойових дій. У засобах масової інформації все частіше повідомляється про небезпечні знахідки дітьми, їхнє травмування та загибель.

І цілком природно, що загальноосвітні навчальні заклади міста за допомогою Академії започаткували спеціальні уроки з поширення серед школярів обізнаності щодо наземних мін, вибухонебезпечних предметів. Перший такий відбувся у спеціалізованій середній школі №45. Його підготували

і провели викладачі кафедри тактики підрозділів бойового (оперативного) забезпечення, де начальником полковник Юрій Фтемов. Саме тут навчають майбутніх офіцерів діям в умовах використання вибухових пристроїв. Віднедавна обладнали клас саморобних вибухових пристроїв, де зібрали численну колекцію небезпечних знахідок, які сьогодні використовуює ворог на Сході України.

До зустрічі з учнями підполковник Юрій Білик, майор Ілля Бортник та курсант Андрій Приленський підготували окремі міни, снаряди, зразки вибухових предметів, відеофільми, спеціалізовані брошури. Вони наочно пояснювали підліткам ступінь мінної безпеки, як поводитися зі знайденою вибухівкою, що робити, кого кликати, куди телефонувати тощо. Не менш вразили школярів розповіді офіцерів про їхню службову діяльність. Приміром, підполковник Білик служив у 91-му окремому оперативному полку (м. Охтирка) і за мужність, виявлену під час розмінування, був нагороджений орденом «Богдана Хмельницького» III ступеня. Пройшов через горнило бойових дій в АТО і

майор Бортник, який лише нещодавно був переведений до нашого видового навчального закладу.

Офіцери наголошують, що дітей цікавило усе, особливо те, що пов'язане з безпекою під час розмінування. Та основну увагу, зрозуміло, вони акцентували передусім на тому, як поводитися підліткам у разі виявлення небезпечних боєприпасів, що категорично заборонено перерізати або розривати будь-які натягнуті шнури, бігти на допомогу особі, яка підірвалася, механічно ламати підозрілий предмет (ударяти, кидати його), допускати у зону підвищеної небезпеки сторонніх осіб. І щоразу застерігали: розмінуванням займаються виключно сапери! Не потрібно намагатися робити це самостійно.

Невдовзі подібний урок відбудеться в одній із шкіл Сихівського району Львова.

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА ДЛЯ УКРАЇНИ: НОВЕ ОСМИСЛЕННЯ

У 70-ту річницю завершення Другої світової війни у Європі в Україні почали вшановувати не лише традиційний День перемоги 9 травня, але й 8 травня - як День пам'яті та примирення. Громадські діячі та представники влади запропонували і символ для цього дня - квітку червоного маку.

Історики кажуть, що за зміною дат і символів має відбутися і переосмислення того, чим була Друга світова війна для України. Вони припускають, що нинішній конфлікт на Сході країни певним чином допоможе українцям зрозуміти об'єктивну картину тієї великої війни та ролі українців у ній.

Оцінити втрати, визначити час До останнього часу історики переважно сперечалися щодо втрат України, територією якої війна у 1941-1945 роках пройшла із заходу на схід та зі сходу на захід. Дехто почав додавати до цих втрат і події,

що відбувалися на заході країни від 1939. Інші ще додавали і голод повоєнних років. Проте в Києві майже не викликало суперечок твердження, що Україна у цій війні зазнала чи не найбільше втрат як серед військових, так і цивільних.

Керівник Центру історичної політології Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. Кураса НАНУ Юрій Шаповал наводить статистику:

«Друга світова війна у всьому світі забрала життя 50 мільйонів людей. Сталін казав, що жертвами війни (у СРСР - *Ред.*) були

7 мільйонів. Хрущов озвучив цифру у 20 мільйонів, і вона на довгий час стала канонічною для СРСР. Нею ж послуговувалися у «брежнєвську епоху». У «горбачовську перебудову» втрати визначили у 27 мільйонів. У добу Єльцина цю цифру зрізали на 400 тисяч. І зараз у Росії вживається цифра у 26 мільйонів 600 тисяч осіб».

Для порівняння, загальні втрати Німеччини - 6 мільйонів життів.

Кількість громадян СРСР, яких призвали на військову службу, - 34,5 мільйони осіб. До 1 липня 1945 у радянських збройних силах залишалося всього 11 мільйонів 400 тисяч вояків. Перша офіційна цифра втрат особового складу була оприлюднена у 1990 році - це 8,6 мільйони осіб. Нині називають цифру у понад 10 мільйонів осіб.

У Німеччині втрати особового складу - 3 мільйони.

«Загальні людські втрати України від війни, включно із убитими, померлими, жертвами концтаборів,

депортованими, евакуйованими, тими, хто відійшов разом із німцями, становлять до 14 мільйонів осіб. Від 1 січня 1941 року до 1 січня 1945 населення України зменшилося із 40,9 до 27 мільйонів осіб», – каже Олександр Шаповал і додає, що матеріальні втрати СРСР становили близько 40% від загальних втрат усіх країн, що брали участь у Другій світовій. При цьому частка України у втратах СРСР – близько 40%.

Як твердить голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович, треба врахувати, що на території нинішньої України фактично точилися кілька воєн – німецько-польська (1939-45), німецько-радянська (1941-45), німецько-українська (1941-44), польсько-українська (1942-1947) та радянсько-українська (1939-54).

«В українських реаліях не можна навіть визначити чіткі часові рамки цієї війни. Адже перші бойові дії, які були пов'язані із Другою світовою, почалися не у вересні, а у березні 1939 року у Карпатській Україні. Останні постріли українських повстанців пролунали на початку 1960 року.

Можна заперечити, що ці події не були безпосередньо пов'язані із Другою світовою, але справа у тому, що в рамках Другої світової війни в Україні відбулися не одна, а кілька воєн, ареною яких були наші землі», – вважає Володимир В'ятрович.

У всіх цих війнах Україну та українців розглядали як ресурси, каже пан В'ятрович, а звідси і величезна кількість втрат, і те, що українці брали участь у всіх цих війнах на боці різних сторін.

Саме тому, каже історик, що Україні не можна нав'язувати чорно-білу схему, де «з одного боку наші, а з іншого – німці». На думку Володимира В'ятровича, враховуючи, що за підсумками цієї війни Україна не стала незалежною, а українці – не стали вільними людьми, для сучасної України логічніше говорити не про визволення, а про вигнання нацистів з території країни, згадувати не про перемоги, а вшановувати пам'ять усіх жертв цієї війни.

НОВІ-СТАРІ ДАТИ І СИМВОЛИ

Юрій Шаповал нагадує перебіг подій, що призвів до «роздвоєння» дат кінця війни.

Перший акт про безумовну капітуляцію підписали 7 травня 1945 року після 2 години ночі з німецькою делегацією за присутності представників західних союзників та СРСР у французькому місті Реймс.

Він набув чинності 8 травня після 23 години. На вимогу Сталіна підписання капітуляції продублювали у зоні, яку зайняла Радянська армія. Це сталося 8 травня у передмісті Берліну Карлсхорсті о 22 годині 43 хвилини за середньоевропейським часом. У Москві тоді вже

було 9 травня.

«Ще до підписання цього акту Сталін підписав указ Президії Верховної Ради СРСР про проголошення 9 травня Днем перемоги. І ось так ця важлива для людства дата виявилася розділеною навпіл. До речі, за Сталіна це свято перемоги протрималося недовго і було скасовано у 1948 році з огляду на жакливі наслідки війни, в тому числі, і велику кількість калік на вулицях. Вони унаочнювали банальну істину: як можна святкувати те, що принесло стільки горя? Поновили День перемоги як свято і вихідний лише за Брежнєва у 1965 році», – нагадує Юрій Шаповал.

Володимир В'ятрович додає, що згодом День перемоги навіть став посувати на друге місце свято Жовтневої революції, бо, за словами історика, «міф про велику перемогу став державотворчим для СРСР», у якому жив «єдиний радянський народ». Згодом цей міф допомагав у спробах тримати СРСР до купи, а нині використовується для збереження імперських амбіцій російського керівництва:

«Втримання радянських міфів про війну в Україні сьогодні є надзвичайно важливим для Росії, бо вони стали головним та останнім елементом радянської ідентичності частини наших громадян», – каже Володимир В'ятрович і додає, що саме «острівки цієї радянської ідентичності» стали місцями нових збройних конфліктів.

Останній рік поєднання чорного із помаранчевим на стрічці набуло різних значень для українців. У таких місцях, як каже завідувач відділу історії України 20-30-х років ХХ століття Інституту історії України НАНУ Станіслав Кульчицький, пізнавальним знаком «свій-чужий» стали так звані «георгієвські» стрічки. Але, якщо залишити поза увагою історичну неточність щодо їхньої назви (бо насправді вони є гвардійськими), і права їх носити, «георгієвські» стрічки є не єдиним символом, запозиченим сучасною Росією як із імперських, так і з радянських часів. Запозичена мелодія гімну Радянського Союзу із іншими словами стала гімном Російської Федерації, а, наприклад, Андріївський прапор із дореволюційного минулого.

Директор Українського центру вивчення історії Голокосту Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. Кураса НАНУ Анатолій Подольський звертає увагу і на те, що певні зміни у символізмі, пов'язаному із Другою світовою, відбулися буквально впродовж останніх двох років, коли їх почали політизувати, а «з головами людей відбувається жах, коли вони через брак освіти, пропаганду та неможливості критично осмислити інформацію, просто сприймають це на віру». Він також вважає, що через це «георгієвські» стрічки для більшості українців перетворилися на символи небезпеки, і аж ніяк не перемоги.

У Європі червоні маки стали символами скорботи за жертвами війни ще після Першої світової

Історики звертають увагу і на нову символіку Дня пам'яті – червоний мак – квітку скорботи за всіма жертвами війни.

«Георгієвська» стрічка – символ одночасно імперський та радянський, пов'язаний із концептом Великої Вітчизняної війни, тоді як мак – в українських піснях, віршах – квітка, що росте там, де пролита козацька кров», – каже Володимир В'ятрович.

«Червоний мак – це європейська скорботна символіка, більше, ніж переможна, бо сучасна Європа складається із тих країн, які воювали між собою у Другій світовій війні. І мені важко уявити, щоб, наприклад, французи сідали на мотоцикли і намагалися встановити якісь свої державні символи десь у Берліні. Україна за ХХ століття пережила так багато трагедій, що нас не

повинні турбувати якісь звичаї. Ми були частиною імперії, але ми не є імперія, тому для нас важливий День пам'яті, як день скорботи», – зауважує Станіслав Кульчицький.

«Мої французькі, німецькі колеги кажуть, що коли ми говоримо про війну, у першу чергу ми повинні говорити про трагедію людей, хоча героїзм і подвиги теж були. Але війна – це завжди трагедія.

І зараз про це кажуть молоді українці – яким трішки більше за двадцять і які воюють у зоні АТО. Вони на своєму досвіді, ще не встигнувши закінчити університети, зараз відчули це, – проводить певні паралелі із сьогоднішнім і Анатолій Подольський. – Україна нарешті має приєднатися до європейського сприйняття війни як трагедії. Ми не відповідальні за минуле. Ми відповідальні за пам'ять про минуле».

Власне бачення минулого – шанс на майбутнє

Саме таку власну пам'ять про Другу світову за понад 70 років від її завершення сформувавши майже усі країни, що брали у ній участь, – каже Володимир В'ятрович.

Він наводить різні національні інтерпретації:

Польське питання було одним із ключових у Другій світовій, яка і розпочалася із нападу на Польщу.

Поляки одними із перших чинили опір німецькій агресії попри те, що стали жертвою німецько-радянської змови.

Для росіян війна почалася 22 червня 1941 року нападом німців на Радянський Союз. Війна була – Вітчизняною, а участь у ній була обов'язком кожної радянської людини. Перемога, як твердять часто у Москві, у ній була досягнута переважно завдяки російському народові, який взяв на себе «головний тягар війни» і визволив світ від нацистів.

Британці вступили у війну, захищаючи демократію та принцип права народів на самовизначення. Вони стали ядром формування антигітлерівської коаліції, яка й перемогла у війні. Вони самотужки протистояли нацистам у 1940-1941, і врешті, разом із союзниками, звільнили всіх.

Франція вступила у війну, виконуючи свої зобов'язання перед Польщею. Попри те, що у 1940 році Франція зазнала поразки і була окупована, французи продовжували героїчну антифашистську боротьбу. Французькі партизани на чолі із Шарлем де Голем заслужили для своєї країни почесне місце серед переможців.

Для американців війна почалася із нападу японських літаків на базу на Перл Харбор. Вступ США у війну на боці антигітлерівської коаліції став головною запорукою перемоги союзників над фашистською Німеччиною.

«Це є суміш об'єктивних історичних фактів, суб'єктивних поглядів та навіть національної міфології. При цьому зазвичай такі національні концепції оминають «незручні» події, наприклад, бомбардування Німеччини союзниками», – каже Володимир В'ятрович і додає, що ці концепції пам'яті дають суспільну згоду щодо власної історії.

Історик також вважає, що нині – саме час й Україні почати вибудовувати своє бачення Другої світової війни, і вшановувати жертв цієї війни «не по-радянськи»: «Святе місце порожнім не буває. Якщо не буде власного погляду на місце і роль українців у цій війні, нам нав'язуватимуть чужі погляди».

На думку Володимира В'ятровича, цей процес буде нелегким, але через нинішні події на сході України він має пришвидшитися і стати зрозумілішим для пересічних українців.

«Розуміння того, що війна – це не проста гра, де є лише наші та німці, прийшло тільки тепер, коли ми знову зіштовхнулися із справжньою війною», – каже Володимир В'ятрович.

Схожу думку висловлює і Станіслав Кульчицький: «Всі наші дискусії з приводу участі України і Росії у Другій світовій війні за останні півтора року набули зовсім іншого виміру. Зараз ми маємо шанс на історичну правду. Але це дається великою кров'ю. І ця кров проливається зараз»

Анастасія ЗАНУДА

ОФІЦЕР УКРАЇНИ

Журнал Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

